

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli d. 9 April 1867, kl. 2 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckta motioner rörande landtförsvarets ombildning och dertill hörande frågor m. m.

Kongl. Maj:t har i sitt nådiga yttrande till Statsråds-protokollet den 11 sistlidne December såsom ett hufvudsakligt skäl, hvarföre han ej vid denna första riksdag efter den nya representations-ordningen ämnade framlägga fullständigt förslag till försvarsverkets ordnande, framhållit nödvändigheten deraf, "att i en så vigtig fråga ej missförstånd, ej ens olika tankar om sättet får finnas mellan Konung och folk", och ansett "enstämmighet i åsikter så nödvändig, att, för att underlätta dess beredande, han underkastat sig ett års uppskof" samt inskränkt sig att allenast begära anslag till den för hvarje organisation behöfliga materielen.

Det tillkommer således Utskottet ej allenast att behandla de inom Representationen afgifna förslag till landtförsvarets ordnande, utan äfven, hvad som gör dess uppdrag än mera grannlaga och ansvarsfullt, att för Riksdagen föreslå och formulera de åsikter i afseende på försvarsverkets ordnande, som skola utgöra svaret på Kongl. Maj:ts om det lyckligaste förtroende mellan Statsmagterna vittnande framställning.

Lägges härtill, att detta skall ske i en tid, då ej mindre frågan om krigshärars ändamålsenliga sammansättning i allmänhet befinner sig i ett öfvergångs-tillstånd, utan ock meningarne, särskildt hvad vårt land vidkommer, äro ytterst skiljaktiga i afseende på den för oss lämpligaste arméorganisationen, så falla de stora svårigheter lätt i ögonen, hvilka mött Utskottet under lösningen af de uppgifter, det haft sig förelagdt.

Alla äro visserligen ense derom, att fäderneslandets framtida säkerhet kräfver ett vida starkare försvar än hittills. Men meningarne äro delade i afseende på det mått af uppoffringar, dels af personlig och dels af ekonomisk natur, som hvarje

medborgare härför måste underkasta sig. Då somliga tro, att det starkare försvaret ej kan erhållas utan betydligt större uppförfingar, finnas återigen andra, som förmäna att samma ändamål genom val af vissa organisationsformer kan vinnas med vida mindre uppförfingar än hittills.

Utskottet anser sig med anledning häraf genast i början böra uttrycka den lifliga öfvertygelsen, att väl ett *skenbart*, men ej ett *verkligt* starkare försvar än det närvarande, kan ernås utan ökade uppförfingar.

Mer än väl inser det visserligen, att den börda, Svenska folket redan bär för sitt försvar, är ganska tung, fastän det likväl delar denna lott med alla mindre nationer, som äro måna om sin sjelfständighet. Mer än väl fattar det vigten af sparsamhet i alla rigtningar, äfvensom att besparingar, eller kanhända rättare sagdt ett lämpligare användande bör kunna ske i afseende på de anslag, som äro tillgängliga för försvarsväsendet. Lika väl förstår det, att en gräns finnes, utöfver hvilken uppförfingarne för försvarsväsendet ej få sträcka sig, nemligen hämmandet af nationalvälmågans utveckling, hvarigenom äfven möjligheten att bära sjelfva krigets kostnader förminskas.

Men å andra sidan har Utskottet äfven klart för sig, att de bördor en segrande fiende pålägger ett besegradt folk blifva mångdubbelt större, än det sednare under vanliga förhållanden skulle anse sig kunna uthärda. Och det innebär då en verklig besparing att i tid göra de ansträngningar att förekomma detta, som ligga inom möjlighetens gränser, såvida man ej en gång för alla vill uppgifva hoppet om en framtida sjelfständighet.

I följd af det uppdrag Utskottet af Riksdagen erhållit, skulle det likväl ej allenast föreslå den förstärkning landförsvaret bör erhålla för att motsvara sitt ändamål och de lämpligaste formerna för den ökade försvarsstyrkans sammansättning, utan äfven de härför erforderliga kostnaderna.

Men en så omfattande uppgift kan Utskottet, med anledning af den korta tid, det enligt den nya Riksdags-ordningen för sin verksamhet kan påräkna, naturligtvis ej vid denna riksdag lösa i alla sina enskildheter. Åtskilliga frågor äro dessutom af den beskaffenhet, att de vida lättare och bättre kunna utredas af Kongl. Maj:t, än af Representationen. Utskottet anser sig derföre böra inskränka sig, att tillstyrka Riksdagen hos Kongl. Maj:t underdånigst anhålla om beaktande af vissa hufvudgrunder, åt Kongl. Maj:t sedermera öfverlemnande, att, i den mån dessa grunder gillas, med ledning deraf låta utarbета detaljerade förslag.

De till Utskottet från Kamrarna öfverlemnade motionerna rörande försvarsverkets ordnande äro till antalet 9, nemligen från Första Kammaren Friherre A. C. Raabs, samt från Andra Kammaren Herr S. A. Hedlunds (tvänne), S. Nilsons, A. Reuteröronas, C. F. Ridderstads, A. W. Uhns, O. F. Brunbergs och Per Nilssons. Deras innehåll är i korthet följande.

Frih. Raabs motion (N:o 16) äsyftar Svenska arméens uppbringande på krigsfot till omkring 130 å 140,000 man, hvaraf ungefär 100,000 man beväring, samt dessutom särskilda ersättningstrupper i depöterna och en organiserad landstorm. Såsom *stam*, hvilken skall stödja beväringen och möjliggöra mindre fordringar på dess krigsbildning, än på den fullt utbildade krigaren, bör indelta arméen bibehållas,

dock så att det för rust- och rotchällare må stå fritt att aflöna soldaten med bostad och kontant lön, eller allenast med stat och lön, i stället för torp med alla dertill hörande onera; tjänstetiden bör nedsättas till 6 eller 10 år, likväl med möjlighet af förlängning; befälets bostads-boställen böra utarrenderas för Kronans räkning, samt en del af båtsmanshållet förändras till infanteri; af värfvade arméen böra garderna till fot indragas, men artilleriets och ingenjörtruppens styrka ökas i förhållande till fältarméens styrka. *Beväringsskyldigheten* utvidgas till allmän värnepligt utan friköp eller legning, hvarjemte beväringssklassernas antal ökas från 5 till 7, hvaraf 2 i depoterna; efter utgången ur beväringssåren kvarstår hvarje svensk man en viss tid i landstormen, för hvilken afskedade befäl och soldater jemte de frivilliga skarpskyttarne böra utgöra kärna. För *krigsbildningens* befordrande påyrkas införande i vidsträcktare mån än hittills af kropps- och vapenöfningar såväl i skolorna, som sedermera ökad öfning för såväl stammen som beväringen (den sednare under 30 dygn första och 20 dygn andra året), skarpskytterörelsens befrämjande, anordnande af årliga national-målskjutningsfester m. m. Såsom medel att erhålla det för fältarméen erforderliga stora antalet *befäl*, föreslås medgifvandet för ett visst antal officerare att efter 6 till 10 års tjänstetid öfvergå på s. k. half sold med förminskad tjänstgöring, men med rättighet till nedsatt pension; och för att öka befälets krigsbildning påyrkas det högre militärläroverkets utvidgande, så att det kan begagnas af ett vida större antal officerare af alla vapen, än hittills, inrättande af underofficers-skolor distriktsvis eller åtminstone i Stockholm och Carlsborg, samt dessutom af särskilda regements-skolor för korporalers utbildande bland de approberade rekryterna. Slutligen påyrkas organiserandet i fred af arméens intendentur och tross, tillökning af läkarepersonal, läkarebiträden och sjukvårdsmateriel, tillsättande af en ständig Svensk-Norsk vapenkomité, ändring på Statens bekostnad af de frivilliga skarpskyttarnes egna gevärf till bakladdningsgevär, prygelstraffets upphäfvande m. m.

I Herr *Hedlund's* ena motion N:o 22 framläggas grundorna till en förändrad organisation af Svenska arméen. Densamma bör utgöras af allenast värnepligtige, samt indelas i ett första uppbåd på 125,000 man, som kan föras utom landets gränser, ett andra uppbåd på 120,000 man, som blott kan användas inom landet, samt en landstorm på 300,000 man, som blott användes inom provinsen. Då någon *stam* ej anses behöflig, indrages under en öfvergångstid af minst 10 år den nuvarande indelta och värfvade arméen, med undantag möjligtvis af en värfvad trupp för Konungens uppvaktning eller såsom garnison i hufvudstaden; rust- och rotchällens torp återgå till hemmanen, såvida man ej föredrager att utarrendera dem för kommunens räkning; det lägre befälets boställen, till och med kaptensgradens, utarrenderas för länet, och öfriga boställen för Statens räkning. Den allmänna *värnepligten* fullgöres inom 21—25 års ålder i första uppbådet, inom 26—30 års ålder i andra uppbådet samt inom landstormen till 45 eller 50 års ålder. Den behöfliga *krigsbildningen* förberedes genom öfningar i gymnastik, vapenföring och manöver, dels i skolorna, dels under åldern mellan 17—20 år två halfva dagar i månaden under sommartiden; rekrytöfningen försiggår under första värnepligtsåret, och varar för infanteriet 30, för artilleriet 40 till 60 och för kavalleriet 90 dagar; derefter komma under de tre följande åren repetitionskurser på 10 dagar och under det fjärde en dylik kurs på 14 dagar, den sednare afsedd för deltagande i ett större öfningsläger; vidare sammandrages andra uppbådet årligen under tvänne dagar till mönstring och öfning; landstormens öfningar äro frivilliga. *Befålet* inom första uppbådet är dels anställt med fast lön (från och med kaptensgraden uppåt), dels tjänande mot tjänst-

göringspenningar; sammaledes underbefälet; för utbildande af såväl befäl som underbefäl finnes inom hvarje militärdistrikt en praktisk-theoretisk krigsskola samt dessutom i hufvudstaden en krigshögskola, förenad med gymnastiska centralinstitutet. Landet indelas i ett visst antal (förslagsvis 10) militärdistrikter, i det närmaste sammanfallande med länsindelningen; hvarje distrikt upptager en division af första och en af andra uppbåden samt har en särskild befälhafvare. Slutligen påyrkar motionären nedsättandet af en komité, som till nästa riksdag skall utarbeta och framlägga en fullständig plan till landtförsvarets ordnande på ofvanstående grunder. — Då motionären emedlertid anser, att några omedelbara åtgärder böra vidtagas till förstärkande af Rikets försvar, innan nämnda plan hinner genomföras, föreslår han: att den nu församlade Riksdagen måtte besluta, dels införande af militär-gymnastik i rikets offentliga läroverk för den manliga ungdomen, dels anordnande af förberedande öfningar för den sednare från fyllda 17 år till beväringens inträdande under minst 4 månader årligen med 2 halfva dagar i månaden, och dels upprättande af en landstorm från fyllda 25 till fyllda 40 eller 45 år på så sätt, att för hvarje härad väljes en öfverbefälhafvare (helst en indelt officer), som förer rullorna öfver manskapet och leder de frivilliga öfningarne m. m. d., i öfverensstämmelse med de frivilliga skarpskytteföreningarnes verksamhet.

I sin andra motion N:o 23 föreslår Herr *Hedlund*, att frågan om befäls- och underbefäls-bostälernas afkastning och värde må blifva med största möjliga noggrannhet, och så fort sig göra låter, utredd af en dertill af Kongl. Maj:t förordnad komité.

Herr *Sven Nilsson* föreslår i motionen N:o 85 upphäfvande af indelningsverket, såvidt det rörer åliggandet för viss jord eller lägenhet att uppsätta och utrusta manskap till arméén och flottan, samt försvarets grundande på allmän nationalbeväpning. En *stam* bör dock finnas, hvilken, hvad infanteriet beträffar, motionären föreställer sig organiserad ungefärligen efter samma grunder, som för närvarande Wermlands jägare, d. v. s. värfvad, men ej kasernerad eller bosatt å torp, och sammandragen allenast under öfningarne; styrkan bör vara lika med det nuvarande indelta infanteriets; underhållet bestrides af Statsverket; äfven kavalleriet bör vara värfvad och förlagd i depåer, med manskapet permittteradt mellan öfningarne; större delen af kavalleriets hästar skall utfordras i landsorten mot lega; liksom kavalleriet bör äfven det för flottan nödiga antalet manskap värfvas och mellan tjänstgöringstiderna permittteras; alla till upprättande och underhåll af ryttare och båtsmän anslagna räntor indragas till Statsverket, som bestrider de förstnämndes underhåll. *Värnepligten* bör vara allmän; beväringens ålder framflyttas till fyllda 21 år och varar i 5 år; derefter inträder den värnepligtige i landstormen, der han kvarstår till fyllda 45 år; beväringens manskap skall efter behof kunna användas vid infanteriet, kavalleriet eller flottan. *Krigsbildningen* börjar i skolorna genom lämpliga militäröfningar, hvilka inom större områden fortsättas intill beväringens ålder; beväringen undergår vapenöfningar under två eller tre år, hvaraf det sista likväl kan afkortas för de skickligare; de värnepligtige, som genom deltagande i frivilliga skarpskytteföreningar, hvilka för öfrigt på allt sätt böra uppmuntras, förvärfvat lika stor vapenfärdighet som i allmänhet beväringen, befrias från dess öfningar; för stamtruppen, och särdeles kavalleriet, ifrågasättes något mera öfning än den närvarande. *Befälet* torde möjligtvis i lägre grader böra ökas; Motionären antager vidare en öfvergångstid af 5 år, under hvilken manskapet kvarstår, men

aflöningen öfvertages af Statsverket, åt hvilket äfven kavalleriets hästar med eller utan ersättning öfverlemnas; det öfverflödiga sjöfolket indrages, eller tilldelas infanteriet. Slutligen föreslås, att Riksdagen, med godkännande för sin del af ofvanstående grunder, måtte anhålla det Kongl. Maj:t, vid uppgörande af plan till landtförsvarets ordnande, behagade taga dem i nådigt öfvervägande.

Herr A. Reutererona förordar i motionen N:o 125 landtförsvarets ordnande efter de grunder, som finnas uttalade i en under signaturen G. N. utgifven afhandling "Om krigisk uppfostran, folkbeväpning och armé", och hvilka han anser vara följande. Arméén skall utgöras af en ständigt marschfärdig styrka af ungefär 50,000 man, som med beväringen inom en kort tid kan uppbringas till 70,000 och efter längre rådrum till närmare 100,000 man. *Stammen* utgöres af förstnämnde 50,000 man; dock bör indelningsverket sålunda ändras, att soldathållningen upphör att utgöra ett endast jorden åliggande onus, utan öfverflyttas från rotarne på kommunen, med öfverlemnande åt densamma, att, efter hvarje ords särskilda förhållanden, betrygga soldatens ekonomiska ställning, under den tid han icke är kommanderad i tjänstgöring; rekryteringen bestämes efter folkmängden, t. ex. en på hundra, stadsbefolkningen inberäknad; soldaten antages frivilligt mot lämplig aflöning; kavalleriet värfvas, liksom artilleriet och ingenjörtrupperna. *Milissystemet* tillämpas med krigisk uppfostran på inhemsk grund; hvarje yngling är skyldig att deltaga i vapenöfningarne utan rätt till legning eller friköpning, hvarigenom erhålles goda soldatämnen och en fruktansvärd folkbeväpning eller landstorm. *Krigsbildningen* börjas i folk- och elementarskolorna medelst gymnastik och militäröfningar med trågeväp, hvarvid folkskolelärarne biträdas af arméens underbefäl, samt fortvara till konfirmationsåldern; sedermera vidtagna verkliga vapenöfningar från femtonde året till beväringensåldern, lördags- och söndagsaftnar, socknevis eller på flera ställen i socknen, under ledning af indelta arméens befäl, som få afräkning på sin mötestid; vid exercisen begagnas gamla gevär ur kronans förråd, vid målskjutningarne anskaffas nödigt antal tidsenliga gevär genom kommunernas eller landstingens åtgärd; i den nu gällande tiden för beväringensöfningarne anses deremot ingen tillökning erforderas. Tillräcklig tillgång till *befäl*, i händelse af krig, bör åstadkommas bland den del af beväringensmanskapet, som genomgått elementarläroverken, skarp-skyttekorpserna och krigsskolans högsta klasser; goda underbefälsskolor böra inrättas.

Herr C. F. Ridderstad upptager och framställer såsom sin motion (N:o 240) den s. k. Gotländska konventionen af den 5 Februari 1811, med de tillägg och förändringar, som sedermera kunnat tillkomma, och vunnen krigserfarenhet vidare kan gifva vid handen, samt bifogar en rörande denna konvention särskild utgifven broschyr med titel: "Några ord till svenska skarpskytterörelsens vänner om Gotlands nationalförsvar", som i korthet framställer grunderna för detsamma. Såsom bekant utgöres nationalbeväringen af 8 till 9,000 man på en befolkning af omkring 50,000 personer. Någon *stam* finnes ej utom ett svagt artillerikompani. *Värnepligten* är allmän och varar från 18 till 50 år. *Öfning* eger rum under de II första åren med 6 dygn årligen, hvartannat år kompani- och hvarannat bataljonsvis; de öfriga ålderklasserna samlas en gång om året till öfning, och en gång till vapensyn. *Befälet* är fast aflönadt och tillsatt af Kongl. Maj:t; underbefälet väljes af nationalbeväringen, samt har löner och arvoden.

Herr A. W. Uhr anhåller i sin motion N:o 243, att de grunder för nationalförsvarets ombildning, som af Herr Majoren Stjernsvärd framlades vid 1848 och 1850 års riksdag måtte af Utskottet tagas i öfvervägande i jembredd med öfriga

i ämnet afgifna förslag. *Det år 1848 framlagda förslaget* innehåller i största kort-
het följande: Arméen utgöres af omkring 58,800 man stamtrupper och beväringssoldater; bakom dem stå 83,400 man beväringssoldater samt en landstorm, hvars första uppbåd beräknas till omkring 250,000, och andra uppbåd till omkring 208,000 man. I stället för den indelta och värfvade arméen, som indrages, bildas en *stam* af omkring 17,000 man (med befäl och icke stridande), hvars årliga behof af rekryter utlottas bland de värnepligtige, och i hvilken tjänstetiden är 6 år, med möjlighet till rekapitulation på 3 år i sender; gardet har en särskild organisation; en del af stammen, såväl befäl som trupp, permitteras mellan öfningsstäderna. *Värnepligten* är för öfrigt allmän, och beväringsskyldigheten varar från fyllda 21 till fyllda 27 år; derefter ingår den värnepligtige i landstormens första uppbåd, som varar till fyllda 40 år; samt slutligen i dess andra uppbåd, som varar till fyllda 50 år; beväringens andra och tredje åldersklasser utgöra beväringssoldaterna, de öfriga 4 klasserna beväringssoldaterna. *Öfningsstiden* för beväringen är första året 21 dagar, andra året 14 och det tredje äfven 14 dagar; stammen öfvas årligen enskildt 30 dagar, derefter med beväringssoldaterna 14 dagar och slutligen med beväringssoldaterna 21 dagar. Hästar anskaffas, underhållas och remonteras af rusthållarne mot ett visst afdrag af den rusthållsavgift, som eljest till Kronan skulle erläggas; deremot underhålles munderingen af Kronan o. s. v. — Enligt *Herr Stjernsvärds andra förslag* skulle arméen, utom de icke stridande, utgöras af omkring 30,500 man stående trupper och omkring 24,000 man beväring, af hvilken sednare ungefär 80,000 då blefve disponibla såsom krigsreserv; landstormen bibehåller samma styrka, som i första förslaget. *Stammen* skulle utgöras af omkring 28,000 man indelt kavalleri och fotfolk samt omkring 2,500 man värfvad kavalleri, artilleri och ingenjörtrupp. *Beväringsskyldigheten* varar, som förut, i 5 år; första klassen inmönstras på stående kårens inom länet förlagda olika vapen. *Till öfning* sammankallas beväringen deremot ej under fred; blott skjutöfningar anordnas i orterna; vid indelta arméen bör årligen ett befälsmöte på 15 dagar och ett brigadmöte på 30 dagar ega rum (fram och återmarscher inberäknade); dessutom inkommenderas, i stället för de upphäfdade garderna, årligen en af de 12 indelta infanteribrigaderna och en af de 8 kavalleribataljonerna till tjänstgöring under ett års tid i Stockholm; de infanteribrigader, som ej tjänstgöra i Stockholm, hafva årligen ett exerciskompani på 60 dagar o. s. v.

Herr *O. F. Brunberg* föreslår i motionen N:o 230, att Riksdagen på anförda skäl beviljar jorden befrielse från indelningsverket, samt att hans motion hänvisas till vederbörligt Utskott för att jemte öfrige motioner i samma ämne medverka till en ny organisation af såväl land- som sjöförsvaret.

Herr *Per Nilsson* anser i motionen N:o 231, att såväl beväringsexercisen kunde upphöra som indelningsverket indragas; värfvade trupper skulle dock bibehållas för artilleriet, flottan och garnisonstjänsten. För öfrigt borde nationalförsvaret utvecklas i den riktningen att skarpskytterörelsen, från att vara frivillig, skulle blifva en medborgerlig pligt. *Krigsbildningen* borde börjas i skolorna och derpå fortsättas genom vapenöfningar mellan 15 till 20 år under den vackra årstiden, antingen söndagseftermiddagarna eller någon söckendag i veckan, allt under ledning af socknens skollärare. Vid fyllda 20 års ålder borde ynglingen erhålla uniform och gevär af Staten; och han ansåges då hafva vunnit så stor militärisk skiicklighet, att han med nytta kunde deltaga i större och mera allvarsamma vapenöfningar, såsom målskjutning, fälttjänst m. m. härads- eller distriktsvis. Då fäderneslandet hotades eller vore i fara, skulle Kongl. Maj:t tillåtas, att, om så erfordrades, sam-

mandraga flera klasser till ytterligare öfning. De värnepligtige skulle sålunda kvarstå såsom stående trupper till fyllda 30 år, hvarefter de till fyllda 45 år tillhörde landstormen. Efter att sålunda antydningssvis hafva framställt sina åsikter rörande nationalförsvarets ordnande, inskränker sig motionären likväl för tillfället att påyrka, dels att beväringsexercisen måtte nu genast, såsom icke motsvarande sitt ändamål, indragas och Riksdagen i stället anslå de härigenom vunna besparingarne till skarpskytteidéns uppmuntrande och underhållande, dels att indelta infanteriet så småningom måtte indragas, samt en del af de härigenom besparade medlen användas till understöd för rusthållarne vid indelta kavalleriet, och återstoden till aflöning af befäl och instruktörer vid skarpskyttekorpserna m. m.

Sådant är det väsendtliga innehållet af de till Utskottet öfverlemnade motionerna. Då de i det närmaste beröra samma ämnen, hvarföre Utskottet äfven i ett sammanhang företagit dem till behandling, har Utskottet icke trots behöfligt att yttra sig öfver hvar och en särskildt, utan öfvergår omedelbart till framställning af de allmänna grunder för arméens organisation, Utskottet med anledning af såväl de i motionerna uttalade åsigtorna, som hvad för öfrigt under dess öfverläggningar förekommit, anser sig böra tillstyrka.

Den riktning, i hvilken på sednare tider, och särdeles efter det sista stora kriget, de flesta europeiska länders krigsförfattningar utvecklats, har varit följande:

De stora magternas fortsatta täflan att öfverbjuda hvarandra i afseende på militärisk kraftutveckling, hos de mindre motsvarad af ett likartadt sträfvande att öka försvarsförmågan, har förorsakat ett bemödande att förstora den *aktiva* eller *mobila* arméens styrka. Detta har dock mindre skett genom ökande af fredsstyrkan, hvars storlek begränsas genom de under vanliga förhållanden tillgängliga penningetillgångarne, än genom att gifva densamma en sådan organisation, att den, efter farans olika storlek eller den politiska ställningens olika beskaffenhet, hastigt kunnat uppsvälla i olika grader. Man gör således numera icke allenast skillnad mellan fredsfot och krigsfot, utan äfven, allt efter det olika antal värnepligtige som till krigstjänst uppkallas, mellan mindre och större krigsfot.

Vidare har man blifvit nödgad, att, för nyssnämnda olika grader af krigsberedskap, hålla färdige utbildade *ersättningstrupper* (för lidna förluster) till vida större utsträckning än förut, på det aktiva arméen, äfven om den uppbringas till dess större krigsfot, under en längre tid må kunna hållas fulltalig.

Slutligen har man måst uppsätta särskilda, till *ortförsvaret* afsedda trupper, såväl för att ej för detta ändamål behöfva splittra den aktiva styrkan, som för att ej härtill nödgas använda ersättningstrupperna, som städse måste vara påräknelige för sitt ursprungliga ändamål. Ät en del af nämnda ortförsvar har man trots sig böra gifva en fastare sammansättning, dels för att erhålla fästningsbesättningar och

skyddsafdelningar för aflägsna landsorter, dels för att kunna påräkna en krigsöfvad reserv, i händelse den aktiva arméen genom någon oförmodad olyckshändelse skulle krossas eller behöfva mera ersättningstrupper, än man beräknat. I följd häraf sönderfalla de för ortförsvaret afsedda trupperna i tvänne slag, nemligen *krigsreserven* och den egentliga *landstormen*, hvilken sednare under vanliga förhållanden bör kunna påräkna den förra såsom kärna.

Den i ögonen fallande prägeln hos de nya krigsförfattningarne är följaktligen deras stora uttänjbarhet, som medgifver utvecklingen från den minsta möjliga, på statens tillgångar tärande fredsstyrka till den största möjliga krigsstyrka. Denna deras egenskap gör dem äfven lämpliga för svagare stater, hvilka för sitt försvar naturligtvis måste åstadkomma vida större krigsstyrka, än jemförelsevis de mächtigare.

Särdeles för Sverige, som är glest befolkadt samt har en vidsträckt yta och långa kuster att försvara, och derjemte blott eger en enda landfästning, torde en sådan krigsförfattning vara särdeles ändamålsenlig, som medgifver möjligheten af ett starkt ortförsvär, hvarigenom äfven den aktiva arméen odeladt kan få användas mot en antagligen öfverlägsen fiendes hufvudstyrka.

Utskottet anser derföre, att Svenska arméen, i likhet med de bäst organiserade utländska, under krig bör utgöras af:

- a) den aktiva arméen, bildad genom upptagande i fredsstyrkan af olika antal värnepligtige;
- b) den aktiva arméens ersättningstrupper;
- c) landstormen, fördelad i tvänne uppbåd, hvaraf det första utgör en krigsreserv.

I afseende på de särskilda beståndsdelarnes styrka, hyser Utskottet följande åsigter.

En armés storlek beror i främsta rummet på de uppoffringar, som kunna göras för krigsbildningen och för anskaffande af alla till utrustningen hörande materiella föremål jemte tillräckligt antal befäl.

Dernäst måste den väntade fiendens antagliga styrka tagas i betraktande.

Ur sistnämnda synpunkt bör den aktiva arméen kunna uppbringas till en sådan styrka, att den, jemte Norska arméen, med grundadt hopp om framgång, kan upptaga striden med den fiendtliga hufvudstyrkan.

Ingen fiende torde, i anseende till de svårigheter underhållet i vårt land erbjuder, på ett ställe kunna hålla samlade mer än aldrähögst 100,000 man. Till åtminstone denna styrka måste således den aktiva arméen, jemte den Norska, kunna uppbringas. Om man antager att Norges till Sverige öfverförda stridskrafter uppgå till en styrka af 15 eller 20,000 man, äfvensom att Svenska aktiva arméen, i följd af ett väl ordnadt ortförsvär, ej i väsendtlig mån behöfver splittras, skulle dess styrka böra utgöra mellan 80 och 90,000 man.

Emellertid kan graden af den politiska faran, såsom ofvan nämnt är, vara olika. Derjemte är ej troligt, att någon fiende på en gång på ett ställe kan landsätta 100,000 man, utan att detta måste ske i flera omgångar. Det vore då oklokt

oklokt, att genast uppbåda och underhålla de stora massor, som blott vid högsta grad af fara behöfva uppställas. Organisationen måste följaktligen hafva en uttänjbarhet, som gör det möjligt att rätta den aktiva arméens styrka efter det förhanden varande behovet. Utskottet har därför föreställt sig, att, om man t. ex. antog fredsstyrkan till omkring 30,000 man, det skulle kunna stå i Kongl. Maj:ts skön, att, efter sin insigt af farans storlek, höja krigsfoten till 50, 70 eller 90,000 man.

För så vidt denna armé likväl skall kunna bibehålla sin ursprungliga storlek och i längden motväga fiendens ofvan antagna styrka, måste den kunna påräkna beständig tillgång till ersättning af lidna förluster. Och för att detta skall kunna ske, äfven under ett längre fälttåg, torde ersättningstrupperna böra uppgå till åtminstone halfva antalet af aktiva arméens styrka vid hvarje grad af krigsberedskap, d. v. s. till 25, 35 eller 45,000 man.

Men om äfven en öfverlägsen fiende ej på ett ställe förmår samla mera än ofvan antagna styrka, kan han dock använda sina öfverskjutande stridskrafter till företag mot landets aflägsna delar, hvilka ligga utom den aktiva arméens verkningsskrets. Och som Sverige saknar fästningar till dessa landsdelars skydd, måste de, då man antager att aktiva arméen ej för detta ändamål bör splittras, försvaras af särskilda, därför inom hvarje ort organiserade afdelningar. Detta ortförsvar bör likväl öfverallt vara så starkt, att det med hopp om framgång kan motstå fiendens afdelningar. Derjemte bör en del deraf vara fastare organiserad, än den öfriga delen, för att genast kunna upptaga striden med fiendens krigsvanda trupper, till dess återstoden hunnit samla sig. Härigenom uppkommer den s. k. krigsreserven, till skilnad från massan af ortförsvaret eller landstormen. Krigsreserven bör, såsom ofvan nämnt är, äfven kunna användas till fästningsbesättningar — för hvilket ortförsvar den aktiva arméen således ej heller behöfver splittras — samt afses derjemte till ersättning af lidna förluster och arméens omedelbara förstärkande, för händelse af någon oförmodad olycka, så att landet aldrig kan blifva försvarslöst, och på det man ej onödigtvis må behöfva draga beväring från allt för långt aflägsna landsorter.

Allt hvad till ortförsvaret hör, har emellertid karakteren af *tillfälligt uppbåd* samt bör därför allenast anses såsom en öfvergående krigstjänst — skyldighet, hvilken endast under krigstid kan anses utgöra någon egentlig tunga för befolkningen. Som detsamma likväl öfverallt på landets vidsträckt område måste vara fördeladt i lika förhållande, torde krigsreservens styrka ej böra antagas mycket lägre än den aktiva arméens, t. ex. till 70 eller 80,000 man, hvarjemte landstormen bör omfatta alla vapenföra män, som ej på annat sätt användas för landets försvar, och hvilka enligt ungefärlig beräkning skulle kunna uppskattas till mellan 2 och 300,000 man.

Sammanlägger man alla ofvan omnämnde siffror, skulle landet till sitt försvar kunna förfoga öfver 4 eller 500,000 man, hvilken styrka torde kunna anses motsvara hela den stridbara delen af befolkningen. Och då till en början allenast den aktiva arméen och de ersättningstrupper, som med densamma efter krigets början skola införlifvas, böra hafva fullständig uppsättning af materiel, torde de uppoffringar, Svenska folket härför nödgas underkasta sig, isynnerhet om de fördelas på en viss tidrymd, ej behöfva blifva större, än att de utan öfveranstängning kunna bäras.

Åvägbringandet af den styrka, de särskilda beståndsdelarne enligt ofvan framställda åsigter skulle hafva, d. v. s. deras *sammansättning*, har Utskottet tänkt sig på följande sätt:

Till en början må nämnas, att Utskottet, på skäl som nedanför skola anföras, beslutat tillstyrka att arméén skall utgöras af stam och beväring i förening, samt att värneplikten skall vara allmän och utvidgas från fyllda 20 till fyllda 50 års ålder, hvaraf 6 år i beväringen och 24 i landstormen.

Sedan från stammen eller fredsstyrkan, ungefärligen motsvarande den nuvarande värfvade och indelta arméén, vissa afdrag vid krigshärens mobilisering för depåterna blifvit gjorda, torde den för aktiva arméén påräkneliga, återstående delen deraf kunna antagas till omkring 30,000 man, befäl och spel m. m. inberäknade.

Fastän beväringssklassernas styrka årligen ökas i förhållande till befolkningens tillväxt, torde de likväl icke, sedan vederbörliga afdrag blifvit gjorda, och isynnerhet om strängare vilkor än hittills för approbation till krigstjänst skulle införas, i den närmaste framtiden i medeltal kunna beräknas till mera än högst 20,000 man.

Fogar man nu till stammen, allt efter olika behof, en, två eller tre beväringssklasser, så erhåller man på ett enkelt och lätt verkställbart sätt den aktiva armééns olika krigsberedskap på 50, 70 eller 90,000 man.

Såsom regel har Utskottet antagit, att ingen beväringssklass bör införlifvas med aktiva arméén, förrän den erhållit all den militäriska utbildning, som för beväringen kan påräknas. Då, såsom nedanför skall angifvas, Utskottet vidare ansett, att beväringen bör öfvas under de tre första åren af beväringsskyldigheten, skulle fjerde, femte och sjette klasserna vara de, som omedelbart vid krigets utbrott i mån af behof med stammen borde införlifvas.

Häraf följer äfven, att de tre första beväringssklasserna, såsom de fysiskt och militäriskt minst utbildade, böra utgöra ersättningsmanskapat; de antagas ock böra utgå i den ordning, att tredje klassen, som är mest utbildad, först tages i anspråk och derefter de öfriga.

De andra och tredje beväringssklasserna, tillsammans räknande omkring 40,000 man, böra enligt all sannolikhet vara tillräcklige till ersättning af den aktiva armééns lidna förluster. De fall, då den första klassen behöfde utgå, torde således blifva ytterst sällsynta. Och härigenom torde beväringssålderns ofta påyrkade framflyttning blifva mindre nödvändig, äfven om icke ökade kroppsöfningar skulle hos landets ungdom förorsaka en tidigare och förbättrad fysisk utbildning, hvarigenom olägenheterna af de yngsta beväringssklassernas användande i fält förminskades.

Sedan Utskottet sålunda i allmänna drag redogjort för dess åsigter om styrkan och sammansättningen af armééns olika beståndsdelar, må det tillåtas öfvergå till granskning af den viktiga frågan, huruvida det under närvarande förhållanden vore för Sverige lämpligare, att hafva en armé, sammansatt allenast af beväring, d. v. s. en s. k. folkbeväring, eller en armé, sammansatt af stam och beväring i förening.

Hos många är den föreställningen ännu djupt rotad, att en beväringarmé för massan af befolkningen skulle medföra vida mindre uppoffringar af tid (dagsverken) och penningar, än en armé, sådan som Sveriges nuvarande, d. v. s. sammansatt af stam och beväring. Desse betrakta följaktligen folkbeväringen såsom en lindring i förhållande till den närvarande krigsbördan. Denna föreställning torde dock hvila på ett misstag. Ty just genom tillvaron af en väl öfvad stam, bestående icke allenast af befälskadrer, utan äfven af trupp, kan en betydlig lättnad beredas massan af värnepliktige i afseende på personliga uppoffringar, äfvensom fordringarne på dess krigsbildning betydligt nedsättas. Men i samma stund stammens borttages, måste krigsbildningen ökas lika mycket, som förut stammens och beväringens sammanlagda, samt i allmänhet uppbringas till en sådan höjd, att beväringarméen med hopp om framgång kan motstå åtminstone en lika stor styrka fiendtliga och krigsvanda trupper. Hvad detta vill säga, kunna vi lätteligen se på grannlandet Danmark, som eger en ren beväringarmé, men der sammanlagda tiden för krigsbildningen anses böra uppgå för de olika vapnen till en tid af mellan ett halft och två år i garnison och läger, för att icke tala om Preussen, som af hvarje värnepliktig fordrar 3 års garnisonstjenst.

Somligt tro visserligen, att den folande krigsbildningen kan ersättas genom massornas storlek. Men härigenom minskas ingalunda krigsbördan, utan kastas blott på ett annat håll. Ty om äfven öfningstiderna förkortas och derigenom de förlorade dagsverkenas antal förminskas, så ökas dock å andra sidan kostnaderna för anskaffande och underhåll af den betydliga materiel, som för de större massorna blir erforderlig, äfvensom för ökad antal befäl. Vidare måste för öfverlägsenhetens åstadkommande beväringssklassernas antal ökas, hvilket utgör en ytterligare tillökning i krigsbördan, emedan det vid inbrytande krig är en väsendtlig skilnad, antingen man tillhör den öfverallt användbara aktiva hären eller allenast ortförsvarets tillfälliga uppbåd. Slutligen kan dock allvarligen ifrågasättas, huruvida dessa stora, men lösligt sammanfogade massor, hvilka genom en olyckshändelse lätt kunna sprängas, verkligen kunna anses såsom en säker borgen för sjelfständighetens bibehållande, hvartill särskildt i vårt glest bebodda fädernesland kommer svårigheten att med anledning af brist på underhållsmedel på ett ställe hålla dessa massor samlade.

Stamsystemet torde således, rätt uppfattadt, kunna anses såsom en verklig lindring för en svag befolkning, som under ett strängt klimat af en hård natur måste söka sitt uppehälle samt dertill ej under längre tider för krigsbildningens skuld kan beröfva näringarne allt för många armar. Klart är äfven, att en armé, sammansatt af stam och beväring i förening, ej kan vara dyrare, än en ren beväringarmé af samma styrka; ty kostnaderna för stammens ökade krigsbildning motvägas af dem för beväringens minskade, hvarjemte kostnaderna för befäl och materiel alltid blifva desamma.

Men stamsystemet medför äfven en annan väsendtlig fördel, nemligen att gifva arméen en stomme af krigare, som tjena så länge, att de uppnå mannaåldern, samt under denna tid kunna tillegna sig, utbilda och fortplanta den grundligare krigsbildning och aldrig svikande disciplin, som med nutidens ökade fordringar på krigsduglighet äro så nödvändiga för arméers sammanhållning. Blott den, som känner, huru svårt en dylik stommes bildande är inom arméer, som bestå af yngre beväringssklasser, och hvilka stora benödnanden, som utomlands för detta ändamål göras, kan tillfullo uppskatta vigten af nämnda fördel. Också underlåta aldrig utländske militärer, som tagit närmare kännedom om vår krigsförfattning, att i nämnde afseende prisa den såsom ett efterföljansvärdt mönster.

De olägenheter, som kunna medfölja stamsystemet, och hvilka hufvudsakligen skulle vara af politisk eller social natur, äro lätt afhjelpade genom stammens organisation. De skola nedanför vidröras. Den enda militäriska anmärkning, man mot stamsystemet hört anföras, nemligen att det skulle förläda till ett visst pedanteri i öfningarne, hvilket sedermera på ett skadligt sätt skulle fortplanta sig till beväringen, kan svårligen gälla *organisationsformen*, utan måste, om den är berättigad, tillräknas ett misstag å *krigsstyrelsens* sida, hvilket kan förekomma inom hvilken armé som helst.

Med allt detta vill Utskottet likväl ingalunda hafva sagdt, att ej de tider kunna komma, då hos oss det rena beväringssystemet kan vara lika fördelaktigt, som stamsystemet, när nemligen landet blifvit mera odladt och befolkadt, hvarföre mer tid utan olägenhet kan egnas åt krigsbildningen, samt när den sednare humnit ingå i folkuppfostran till den grad, som är nödvändig för en folkbeväpning. Men för närvarande måste Utskottet på ofvan angifna skäl anse stamsystemet lämpligare. Äfven folkbeväpningens ifrigaste förespråkare medgifva behöfligheten af en öfvergångstid. Och särdeles under Europas nuvarande politiska ställning torde det ej för en mindre stat vara rådligt, att brådstörtadt öfvergå till och experimentera med en ny krigsförfattning, som alltid fordrar en viss tid att rotfästa sig.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får Utskottet således tillstyrka:

I:o. Att Svenska arméen skall bestå af stam, innefattande befäl och trupp, samt af beväring.

I afseende på *stammens organisation* har man flera utvägar att välja. Den kan nemligen *anskaffas* dels genom lagens tvång, då den utlottas bland de värnepligtige, dels genom frivillig anvärfning; den kan *krigsbildas* dels i garnison, dels i läger; den kan slutligen *förläggas*, dels i städernas kaserner, dels i bostäder på landet, vare sig på egen, eller allmän bekostnad.

Hvartdera af dessa systemer har sina fördelar och olägenheter. I afseende på anskaffningen, är klart, att utlottningen lemmar en säkrare tillgång än värnningen eller det frivilliga åtagandet, som kanhända icke alltid kan påräknas vara lika gifvande. Å andra sidan är likväl otvifvelaktigt, att den frivilliga krigstjensten är vida att föredraga framföre den tvungna. Så länge behovet genom frivillig anvärfning kan fyllas, torde följaktligen densamma företrädesvis böra användas. Och då i Sverige hittills inga svårigheter härför yppat sig, men hos befolkningen en bestämmd motvilja mot lottning, och i allmänhet mot all olika fördelning af krigstjensten, visat sig vara rådande, måste stamtruppens anskaffning genom värfning eller frivilligt åtagande anses lämpligast.

I afseende på krigsbildningen, torde fördelarne af utbildningen i garnison eller läger kunna anses motväga hvarandra. Den i läger medför ett lefnadssätt, som är mera härdande och öfverensstämmande med fältlifvets fordringar, än den i garnison. Den förra kan likväl hos oss af klimatiska skäl blott fortgå under en kortare tid, då den sednare deremot utan afbrott kan fortsättas året om, hvarföre den i allmänhet anses omsorgsfullare.

Men sammalunda är icke förhållandet med sättet för stamtruppernas förläggande. Man kan nemligen svårligen förneka, att deras kasernering under en längre tid i städerna medför stora olägenheter i socialt, politiskt och ekonomiskt hänseende. Ty sedan deras krigsbildning är fullbordad, måste de med stora kostnader underhållas hela året om, utan att deras arbetskraft kommer de fredliga näringarne till godo, hvarjemte afsöndringen i kaserner lätteligen alstrar osedlighet och föder mindre vänliga känslor mot och hos öfriga folkklasser. Förläggas stamsoldaterna

deremot, liksom de nuvarande indelta, i bostäder öfver hela landet, der de under befällets uppsigt vistas bland öfriga medborgare och emellan lägeröfningarne egna sig åt fredliga yrken samt förvärfva en del af sin bergning, så kunna de blifva nyttiga samhällsmedlemmar och goda familjefäder samt sålunda utgöra passande ledare för de värnepligtige.

Såsom den lämpligaste organisationen af stantrupperna torde följaktligen kunna antagas, att de *anskaffas* genom frivilligt åtagande och *förläggas* öfver hela landet bland den öfriga befolkningen samt *krigsbildas* i läger, då den något långsammare utbildningen kan anses motvägas genom lägerlivets större likhet med fältlivet.

Men ofvanstående drag äro just de utmärkande för den indelte truppens organisation; och som de tillika utgöra indelningsverkets fördelaktiga sidor, tvekar Utskottet ej, att i denna mening rösta för indelningsverkets bibehållande samt tillråda, att större delen af den blifvande stantruppen i afseende på anskaffning, krigsbildning och förläggning sättas på samma fot, som hittills den indelta soldaten.

Emellertid vill Utskottet härmed icke förneka, att skäl kunna förefinnas för bibehållande af ett mindre antal garnisonerade och värfvade trupper. Vid artilleriet och ingenjörvapnet torde t. ex. en lämplig stantrupp icke utan allt för stora rubbningar i bestående förhållanden på annat sätt kunna åstadkommas. Derjemte behöfver landets hufvudstad, med dess blottade läge, en ständig garnison. Och vissa delar af infanteriet och kavalleriet skulle kunna utbildas till elittrupper, om de erhålla en längre och omsorgsfullare krigsbildning i garnison.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får Utskottet således tillstyrka:

2:o. Att stammen skall vara både indelt och värfvad.

Men om Utskottet sålunda å ena sidan vill åt den blifvande stammen bevara indelningsverkets fördelaktiga sidor, döljer det å andra sidan för sig ingalunda dess brister.

Visserligen har detsamma, sedan det inrättades, i flera hänseenden blifvit lättadt. Roteringsen betraktades från början af befolkningen såsom en lättnad i förhållande till de tryckande utskrifningarne. Och hvad rusthållet beträffar, så var detsamma, långt före indelningsverkets definitiva genomförande, fotadt på den grundsatsen, att de rustande kronohemmanens grundskatter efterskänktes, mot det att de åtogo sig rustningens börda; och vid indelningsverkets stadgande reviderades dessa räntor åter, hvarvid de hemman, som voro för svaga, förstärktes genom s. k. augmentshemman; fördelarne i räntetillgångar tilltogos så rundliga, att de i fred i allmänhet lemnade en vinst, tillräckligt stor att motsvara de upppoffringar, som i krig kunde påkallas. Rusthållshemmanen blefvo dertill alldeles befriade från knekte- och båtsmansroteringen (men ej augmentshemmanen), hvilken ansågs motsvaras af ryttarens anskaffning, inhysande, ntrustning och delvisa underhåll.

Sedermere har Staten öfvertagit dels rust- och rotchällarnes ursprungliga skyldighet att underhålla man och häst vid möten och mönstringar, dels rotchällarens med få undantag åliggande skyldighet att bekläda, bevåra och utreda manskapet, hvarjemte trosspassevolansen, efter bevåringens och extraroteringsens inrättande, i väsendtlig mån blifvit lättad.

De missbruk och olagligheter i afseende på rekryteringen under krig, som under konung Carl XII:s tid förekommo, omöjliggjordes i det närmaste under frihetstiden genom den s. k. vargeringsinrättningen, enligt hvilken tvånne rotar eller rusthåll under krig allenast behöfde uppsätta en man till ersättning för lidna förluster, så vida Ständerna ej gafvo sitt bifall till mera. Och sedermera kom i stället

för vargeringen först det s. k. förstärkningsmanskapet, samt straxt derefter beväringssinrättningen, hvarigenom skyldigheten för rust- och rotehållaren att ersätta afgången i krig alldeles bortföll.

Om man således antager, att roteringen ursprungligen kommit i stället för utskrifningen i fred och krig, samt sedermera beväringsskyldigheten allenast i stället för den rotarne och rusthållen åliggande rekryteringsskyldigheten under krig, så skulle beväringssinrättningen rätteligen icke innebära någon ökad börda, utan blott ett annat sätt för utgörande af en redan förut befintlig. Och ur denna synpunkt skulle *deras* klagomål vara obefogade, som påstå att beväringssinrättningen innebure ett brott mot de vid indelningsverkets införande afslutade kontrakterna.

Men i samma stund beväringen afser något mera, än ersättning för under kriget lidna förluster, och om den omedelbart vid krigets början skall inför lifvas med aktiva arméen samt derföre underkastas ökade öfningar, då måste man medgifva att nämnda klagomål icke sakna rättslig grund, fastän derjemte bör ihågkommas, att Rikssens Ständer frivilligt åtagit sig den ökade bördan samt att deras rätt att göra detta, afven om det skett i strid med äldre öfverenskommelser, ej läser kunna bestridas.

Men afven om indelningsverket, enligt hvad nyss blifvit anfördt, i åtskilliga hänseenden blifvit lindradt, vidlåda likväl ännu många olägenheter och orättvisor detsamma. Såsom en bland de förnämsta må anföras, att de icke jordbrukande folkklasserna från dess tunga äro befriade. Ja, ej ens all jord är underkastad denna tunga, emedan den privilegierade sedan gammalt är fri. Men afven på den indelta jorden trycker bördan, från början olika fördelad, ytterst ojemt med anledning af jordegendomens under tidernas lopp i väsentlig mån förändrade värde. Många exempel på de oegentliga förhållanden, som härigenom uppstå, skulle kunna anföras. Utskottet inskränker sig likväl att allenast omnämna en del deraf. Då, enligt 1855 års befolkningsförhållanden, i medeltal kommo 9,3 soldater på hvarje tusende innevånare i Riket, funnos i Halland blott 3,2, men i Upsala län 14,2 soldater på tusendet. Då i hela Riket i medeltal kommo 50,2 soldater på hundra hemman. komma i Halland allenast 12,4, men i Blekinge 141,3 soldater på hundra hemman. Då i hela Riket i medeltal kommo 5,6 hästar på hundra hemman, funnos i många län inga hästar, under det i Skåne omkring 25 hästar kommo på hvar hundra hemman. I Dalarne komma i Orsa socken en rote på 57 innevånare och i Säfsnäs en på 736 innevånare; å förra stället är medeltaxeringsvärdet per rote 10,000 R:dr och å det sednare 93,195 R:dr. Då på somliga ställen rustningen icke utan betydliga tillskott af den rustande kan uppehållas, lemna rustningsräntorna å andra ställen icke obetydlig vinst, ja exempel lära finnas att rustningen kan upprätthållas allenast genom augmentsräntorna. Rusthållarne vid de afsutna regementena göra årligen i följd af den låga vakansafgiften en icke ringa vinst — den beräknas till omkring 375,000 R:dr — hvarföretan de, eget nog, erhållit åtskilliga lindringar i afseende på utredningen, hvarmed de beridna rusthållen ej blifvit hugnade.

En bland indelningsverkets förnämsta olägenheter, och kanhända den mest kännbara, är den lätt uppkommande anledning till tvister och oenighet mellan rust- och rotehållarne, å ena sidan, samt militärbefälet, å den andra, som det medförer. Ty klart är, att de förra på lindrigaste sätt försöka komma ifrån en hård och af de flesta såsom orättvis ansedd börda, då det sednare måste stå på Kronans rätt och den dem anförtrodda truppens bästa.

Härtill kommer slutligen boställsjordens otillräckliga afkastning i följd af olika innehafvares olika odlingssätt och de korta arrendetiderna, den militäriska

olägenheten af truppens ojemna fördelning i förhållande till folkmängden, och annat dylikt, hvarom mera framdeles.

Tager man derföre alla dessa olägenheter och orättvisor i betraktande, så måste det anses såsom en handling af klokhet, rättvisa och billighet, om man, med bibehållande af indelningsverkets ofvan framställda goda sidor, kunde aflyfta bördan af den indelta stamtruppens anskaffning och underhåll m. m. från den rustade och roterade jorden samt öfverflytta den på Rikets samtliga innebyggare, hvar och en efter sina villkor. Förut rådde allmänt den grundsatsen, att vid jorden binda den förnämsta skattebördan, fastän icke ens densamma öfverallt tillämpades; sedan dess hafva åsigtorna i detta afscende blifvit nästan motsatta; och numera gör man allt för att lösa eller lätta grundskatterna. Indelningsverkets aflyftande från jorden synes följaktligen numera vara en i nationalekonomiskt hänseende tidsenlig åtgärd, på samma gång det torde blifva ett oefftergiftigt och ur en viss synpunkt berättigadt vilkor för rust- och rothällarnes bifall till beväringsskyldighetens utvidgande, hvilket sednare återigen är nödvändigt för arméens förstärkande i den mån, som fäderneslandets framtida trygghet kräfver.

Visserligen blifva de ökade upoffringar, som de hittills från stamtruppens underhåll till det mesta befriade folkklasserna få underkasta sig, icke ringa; men den enskilda fördelen måste vika, när det gäller fäderneslandets väl. Då emellertid den indelta jorden, genom befrielsen från rustningen och roteringen, plötsligen och till fördel för dess nuvarande innehafvare får jemförelsevis större värde än den öfriga befolkningens egendom, synes rättvisan fordra, att denna fördel gäldas med en billig aflösning, vare sig på en gång eller periodvis.

Ett särskildt förhållande inträffar likväl i de landskap, der rustningsräntorna äro bestämda efter kronovärde. Då rustningen derstädes inrättades, motsvarade de räntor, som tilldelades hvarje rusthållare, i det närmaste hvad som tilldelades rusthållarne i de öfrige delarne af Sverige. Men som alla Kronans räntor i nämnde landskap utgingo efter kronovärde, så blef följderna deraf, att, under tidernas lopp och i den mån som penningen föll i värde, rustningsräntorna derstädes, i stället för att på andra ställen gifva öfverskott, i allmänhet icke tillfullo kunde anses betäcka rustningskostnaderna. Det vore således en orättvisa, om i dessa för öfrigt i skatteväg särdeles lyckligt lottade provinser rustningsbesväret skulle aflyftas, endast med skyldighet för rusthållarne, att till Kronan afemna de derfor anslagna räntor. Utskottet har derför ansett rättvist, att rusthållarne i dessa provinser böra vid rustningens aflyftande ytterligare vidkännas en billig och rättvis aflösning för den skilnad, som mellan rustningsräntorna och rustningsbesväret kan anses ega rum. Sammalunda bör äfven förhållandet blifva i öfriga delar af Riket, der rustningsräntorna ej motsvara rustningsbesväret.

Så snart aflösningen af rust- och rothållsbesväret börjat, skulle Statsverket öfvertaga anskaffning, utrustning och underhåll af allt till stamtruppen hörande manskap, jemte hästar, samt bestrida de härför erforderliga kostnader, dels medelst influtna räntor, dels medelst uttaxering af derutöfver erforderliga belopp efter bevillningen och hvars och ens förmögenhetsvillkor. Den jemförelsevis större börda, som härigenom, i följd af bevillningsförordningens nuvarande föreskrifter, skulle drabba löntagare äfvensom städernas innevånare, torde lätteligen kunna jemkas genom förändrade beskattningsgrunder.

För öfrigt anser Utskottet, att stamtruppen i allmänhet borde vara lika fördelad i landet, så att den utgjorde en viss procent af befolkningen, dock med de undantag, som af särskilda vapens olika rekryteringsbehof eller andra omständig-

beter kunde föranledas. Stamtruppens bostäder torde, med afseende på förhållandet i olika landsorter, lämpligast och billigast kunna anskaffas genom kommunernas eller socknarnes försorg; till hvarje bostad borde höra en koltäppa för att fylla soldatens nödvändigaste behof af jordfrukter. Kavalleriets hästar skulle vissa tider, mot lämplig lega, kunna sättas på utfodring hos jordegarna.

Manskapets anskaffning borde ske genom militärbefällets, och närmast regements-chefens försorg; legan som betalades af Staten, borde bestämmas efter förhållandet i de olika orterna, samt, med afseende på möjligtvis inträffande olika tillgång, periodvis kunna ändras. Skulle likväl militärbefålet icke lyckas anskaffa rekryter för den af Staten bestämda legan, synes ingen annan utväg vara för handen att fylla behovet, än att kommunen åtager sig detta uppdrag samt tillskjuter det utöfver legan erforderliga beloppet; denna för kommunen i vissa undantagsfall åliggande rekryteringsskyldighet, bör likvisst, såsom för närvarande rust- och rotehållarnes, upphöra under krig samt vidtagna först trenne månader efter dess slut. För öfrigt torde lönen böra kontant utbetalas af Staten, men för att så nära som möjligt motsvara de verkliga lefnadskostnaderna, bestämmas olika efter förhållandet i de särskilda orterna samt beräknas i spannmål efter årets markegång.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får Utskottet således tillstyrka:

- 3:o. Att ordinarie och extra ordinarie roteringen och rustningen, för såväl land- som sjöförsvaret, i sin närvarande form skall upphöra, för att ordnas efter följande grunder.
- a) grunden för manskapets antal bör vara folkmängden;
 - b) grunden för manskapets underhåll bör vara bevillningen;
 - c) lönen bestämmas efter förhållandet i de olika orterna och beräknas i spannmål, som efter årets markegång utbetalas af Staten i penningar;
 - d) särskild bostad, jemte koltäppa, bekostas af kommunerna (socknarne);
 - e) legan betalas af Staten och bestämmas till beloppet efter förhållandet i de olika orterna, men kan periodvis ändras;
 - f) anskaffningen af manskap sker i allmänhet genom regements-chefens försorg, som vid antagningen alltid har vitsord; kan han ej anskaffa manskap i tillräckligt antal för den af Staten bestämda legan, tillkommer detta åliggande kommunen, som då betalar det utöfver legan erforderliga tillskottet; kemmandes likväl denna kommunerna undantagsvis åliggande rekryteringsskyldighet att upphöra under krig samt återinträda först 3 månader efter krigets slut;
 - g) för befrielsen från den jorden åliggande bördan af manskapets anskaffning och aflöning erlagga rotarne och rusthållen en rättvis och billig aflösning;
 - h) derutöfver erlagga rusthållen i de orter, der rustningsräntorna utgå efter kronovärdi eller eljest icke motsvara rustningsbesväret, ytterligare ett tillskott till aflösningen;
 - i) alla ordinarie och augments m. fl. räntor, som äro anslagna till rustningens uppehållande, skola ingå till Statsverket;
 - k) Staten öfvertager anskaffning och underhåll af kavalleriets hästar, äfvensom af såväl dessas, som manskapets mundering och utredning.
- Slutligen får Utskottet tillstyrka:
- 4:o. Att Kongl. Maj:t till närmare utredning af ofvanstående frågor, täcktes tillsätta särskilda länskomitéer, bestående af den ordförande och de militära

tära medlemmar, äfvensom det antal representanter från landstingen samt från rust- och rotehållare, som Kongl. Maj:t täcktes bestämma.

Såsom en bland indelningsverkets förnämsta olägenheter har man ofta framhållit den indelte soldatens framskridna ålder samt hans deraf följande förmenta oförmåga att utihärda fältlivets ansträngningar. Så obefogad denna anmärkning än varit i afseende på mängden af soldater, hvilka naturligtvis befunnit sig i den kraftigaste mannaåldern, så kan likväl ej nekas att den i afseende på de äldste haft skäl för sig. För afhjelpande af detta missförhållande hafva dock hittills stora svårigheter yppat sig, emedan man, äfven om Statsverket, för att åstadkomma ett tidigare afskedstagande, ytterligare betungats med ökad och förbättrad pensionering, ej lagligen kunnat nödga rust- eller rotehållare att uppsätta ny rekryt, så länge den gamle soldaten fullejdorde sina tjensteålgganden i fred. Nämda omständighet har äfven förhindrat soldatens antagande på viss tjenstetid.

Men i samma stund Staten öfvertager soldatens anskaffande, kunna dessa förhållanden ordnas på ett lämpligare sätt. Tjenstetiden kan då bestämmas så kort, att soldaten icke allenast under densamma är fullt tjenstbar, utan äfven vid afskedstagandet har sin fulla arbetskraft, så att han för sitt underhåll hvarken behöfver ligga Staten eller kommunen till last. Utskottet har föreställt sig, att tjenstetiden under vanliga förhållanden borde vara 10 år; den obefordrade soldat, som under tiden utmärkt sig för godt uppförande, skulle dock kunna få rekapitulera på ytterligare 5 år. För att likväl efter afskedstagandet ännu vara fullt arbetsför, borde han då ej gerna hafva uppnått högre ålder än 35 år. Den soldat deremot, som blifvit befordrad eller eljest i följd af visad skicklighet blifvit använd till särskilda befattningar, såsom t. ex. till skarpskytt, timmerman eller sjukvårdssoldat m. m., samt fortfarande ville egna sig åt yrket, borde kunna få rekapitulera flera gånger samt vara berättigad till pension af Staten vid tillryggalagda 45 lefnads- och 25 tjensteår. Då pensionsrummen sålunda sannolikt blefve färre, än för närvarande, skulle pensionsbeloppet kunna förstoras, utan att de härför tillgängliga tillgångarne behöfde öfverskridas.

Hvad kavalleristen särskildt beträffar torde hans ursprungliga tjenstetid böra bestämmas till något längre än 10 år, såvida Staten af honom skulle hafva tillräcklig nytta, i förhållande till hans längre och kostsammare utbildning, än infanteristens. Å andra sidan kunde man likväl antaga, att han ej gerna vore fullt tjenstbar längre än till fyllda 35 års ålder. I afseende på honom skulle man följaktligen kunna göra den allmänna bestämmelsen, att han, oafsedt åldern vid antagandet, borde tjenstgöra till och med fyllda 35 år.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet tillstyrka:

- 5:o a) att den indelte infanteristens tjenstetid bör blifva 10 år, med möjlighet för obefordrad soldat att kunna få rekapitulera en gång på 5 år;
b) att befordrad, samt särskildt såsom skarpskytt, timmerman eller sjukvårdssoldat m. m. använd, infanterist må kunna få rekapitulera flera gånger samt vara berättigad till pension vid tillryggalagda 45 lefnads- och 25 tjensteår;
c) att deremot obefordrad infanterist aldrig bör erhålla pension, utom för skada i Kronans tjenst;
d) att den indelte kavalleristen antages med skyldighet att i tjensten qvarstadna till och med fyllda 35 år.

I afseende på stamtruppens styrka har Utskottet ansett, att densamma, för att vara något så när tillräcklig såsom kadre för den stora beväringstyrka, som med stammen bör införlifvas, långt ifrån att minskas, snarare borde ökas. Utskottet har likväl i detta hänseende i anseende till kostnaderna icke trott sig böra gå längre, än att, rörande indelta infanteriet, föreslå den nuvarande effektiva manskapsstyrkans ökande med de ungefär 3,000 nummer, som för närvarande äro för hvarjehanda ändamål anslagne, indragne eller vakante, hvarigenom den skulle uppgå till omkring 23,000 man; härvid torde dock böra anmärkas, att detta antal, i likhet med hvad landförsvars-komitén föreslagit, ytterligare skulle kunna ökas genom ett belopp, motsvarande de båtsmansnummer, som, vid en förändrad organisation af sjöförsvaret, för det sednare skulle blifva obeförliga. Det indelta kavalleriets nuvarande effektiva manskapsstyrka är ungefär 3,300 man; dess indragna nummer uppgå till omkring 400; Utskottet har likväl icke ansett sig böra föreslå den blifvande manskapsstyrkan till högre än 3,500 man.

Rörande den särskildt s. k. värfvade stamtruppen har Utskottet, i afseende på infanteriet, ansett att Wermlands Fältjägare-regemente, med anledning af de förändrade förhållandena och såsom utgörande en mindre behöflig anormal organisation, utan olägenhet skulle kunna indragas, hvarföre således blott de båda fotgärdes-regementena till en ungefärlig styrka af 1,600 man skulle kvarstå. Äfven den nuvarande värfvade kavalleristyrkan af 1,000 man torde böra bibehållas, då en förminskning af rytteriet, i anseende till detta vapens svårighet att i krig rekrytera och dess ringa antal i förhållande till de öfriga vapnen, icke synes rådlig.

Hvad beträffar artilleriet, så har Utskottet ansett den nuvarande manskapsstyrkan, som utgöres af omkring 2,700 man, så mycket mera böra ökas till ungefär 3,000 man, som icke allenast kanonernas antal måste betydligt ökas i förhållande till den aktiva arméens storlek, utan äfven en större beväringstyrka med detta vapen måste införlifvas för att fylla alla platser.

Ingenjörtruppens stam har Utskottet ansett böra, i likhet med och på samma grunder som landförsvars-komitén föreslagit, utgöras af 720 man.

Angående slutligen ifrågasatt organisation af stamtrupp för arméens allmänna tross har Utskottet, fastän väl inseende vigten af trossens noggranna organisering vid en blifvande mobilisering, likväl ej trott sig böra tillstyrka någon stamtrupp, i anseende till svårigheten att i fred kunna bereda densamma någon öfning, men är likväl öfvertygad att Kongl. Maj:t, i sammanhang med uppgörande af en ny plan till arméens organisation, icke läser underlåta att i afseende på trossens ordnande föreslå de åtgärder, som kunna finnas nödiga.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt angående stamtruppens styrka och sammansättning får Utskottet tillstyrka:

- 6:o a) att infanteriets stam skall utgöras af omkring 23,000 man indelta och 1,600 man värfvade trupper;
 b) att kavalleriets stam skall utgöras af omkring 3,500 man indelta och 1,000 man värfvade trupper;
 c) att artilleriets stam skall utgöras af omkring 3,000 man; samt
 d) att ingenjörtruppens stam skall utgöras af 720 man.

Bland andra missförhållanden, som indelningsverket medfört, har äfven varit det redan ofvan anmärkta, att den indelta truppen, i följd af befolkningens olika tillväxt sedan indelningsverkets inrättande, varit olika fördelad inom Rikets landskap. Denna brist bör, om indelningsverket aflyftes från jorden, lätteligen kunna afhjelpas, så att åtminstone infanteriets indelta stam-

trupp blir lika fördelad öfver hela landet i förhållande till befolkningen, hvarigenom vid detta vapen stam och beväring stå i ett ungefärligt lika förhållande till hvarandra. I afseende på indelta kavalleriets stamtrupp kunna skäl likvisst förefinnas, som göra ett afvikande från denna grundsats behöfligt, nemligen dels strategiska förhållanden, dels möjligheten af manskapets rekrytering, dels tillgången på foder för hästarne o. s. v. Sammalunda är äfven fallet med flottans indelta stamtrupp.

Utskottet har emellertid icke i denna fråga, såsom varande af mera rent militärisk natur, ansett sig böra ingå i några enskildheter, utan blott i allmänhet trott sig böra tillstyrka:

- 7:o att Kongl. Majt., på sätt kan finnas lämpligt, täcktes bestämma förläggningen af såväl infanteriets och kavalleriets, som det erforderliga antalet af flottans indelta stamtrupper, med afseende fästadt derå, att ingen del af Riket för landförsvarets behof kommer att sakna stamtrupp, som i sina leder kan upptaga beväringen.

Af särdeles vikt anser Utskottet, att organisationen af arméens stamtrupper är i fred ordnad efter samma grunder, som i krig komma att tillämpas, på det vid inträffande mobilisering så liten rubbning som möjligt deruti må ega rum samt beväringen införlifvas med samma stamtrupp, i hvars leder den förut stått och af hvars befäl den blifvit inöfvad. I främsta rummet är en sådan organisation nödvändig i afseende på det vapenslag, som i sig skall inrymma den ojemförligt största delen af beväringen, nemligen infanteriet. Dess kadrer böra derföre på förhand ega den utvidgningsförmåga, att de med lika lätthet kunna upptaga en, två eller tre klasser beväring. Om blott en beväringssklass intages, torde stambataljonernas styrka dermed blott behöfva fördubblas. Men om två eller tre klasser med dem sammanslås, hvilket förmodligen i de flesta fall blir händelsen, då torde regementet böra organiseras på 4 och korpserna på 2 bataljoner. Denna organisation bör ej lägga hinder i vägen för stamregementets öfvande, liksom nu, å tvänne bataljoner vid de tillfällen, då detsamma icke är med beväringen sammanslagen, d. v. s. under den sednares förberedande öfningar. Under tredje årets öfning bör beväringen från mötets början införlifvas med stammen i allt hvad som rörer förläggning i läger, ekonomi och inre tjänstgöring samt derjemte så mycket som möjligt samöfvas med densamma; och under denna tid bör organisationen på 4 bataljoner vidtaga på så sätt, att den till hvarje regemente hörande beväring i lika förhållande fördelas på bataljoner och kompanier.

Endast så kan, i Utskottets tanke, det innerliga förhållande uppkomma, som bör ega rum mellan stam och beväring, och endast så kunna stamsoldaterna blifva lämpliga ledare och monitörer för sina yngre kamrater, beväringssynglingarne. De åtgärder, som blifva nödvändiga för anskaffandet af det för en sådan organisation nödvändiga befälet, skall Utskottet längre fram föreslå, och inskränker sig derföre här att tillstyrka:

- 8:o att infanteriets stamregementen sålunda måtte organiseras, att de kunna utvidgas till fyra och stamkorpserna till två bataljoner.

Rättvisan af den grundsatsen, att hvarje krigsduglig man, så länge han är vapenför, skall deltaga i och öfva sig för fäderneslandets försvar, d. v. s. af den allmänna värnepligten, har på sednare tider blifvit så klart insedd och djupt känd af

Svenska folket, att Utskottet knappast anser sig derom behöfva orda. Obilligheten deruti, att de bemedlade folkklasserna genom friköp eller lega tillåtas befria sig från en skyldighet, som alla borde anse tillika som en heder och en rättighet, är hvad man än derför ur den tilltagande civilisationens synpunkt må anföra, så påtaglig, att den ej erfordrar bevis. Klart är likaledes, att en börda, som, churu i sig sjelf tung, likväl med tålmod skulle bäras, om den vore lika fördelad på alla samhällsklasser, blir ännu tyngre, då den kastas allenast på de obemedlade, äfvensom att de sednare, redan förut i många hänseenden jemförelsevis sämre lottade än de bemedlade, under sådana förhållanden med ökad obenägenhet skola motsätta sig hvarje utvidgning af värnepligten, så nödvändig den än må vara för försvarets stärkande. Derjemte bör icke förgätas den verkliga skada, som tillskyndas arméen deraf, att nationens mera bildade beståndsdelar få tillfälle undandra sig krigstjensten, hvarigenom mycken intelligens samt isynnerhet en god tillgång till befälsmännen gå förlorade.

Alla dessa talande skäl mot en ojemn fördelning af värnepligtens börda hafva äfven gjort sig gällande inom folkets medvetande, långt innan lagstiftningen kunnat besluta sig att gifva den formel giltighet. Allt efter som beväringens behandling blifvit bättre och dess öfningar bedrifvits på ett lämpligare sätt, hvarigenom deras militäriska ändamål för de värnepligtige blifvit klarare, har antalet krigsde och friköpte sjunkit. Då de legdes antal före den tvååriga exercisens införande utgjorde i medeltal 16 till 1,700 man och de närmaste åren derefter omkring 1,300 man, uppgick de friköptes antal, oaktadt beväringens betydliga ökande i förhållande till befolkningens tillväxt, år 1861 allenast till 1061 man, år 1862 till 927, år 1863 till 965 och år 1864 till blott 733 man, vid hvilket sistnämnda belopp det under de tvänne sednast förflutna åren ungefärligen hållit sig. Äfven torde man kunna antaga, att en stor del af de värnepligtige, som det oaktadt unddragit sig beväringsexercisen, på sednare tider deltagit i skarpskytterörelsen. Vid åsynen af dessa fakta måste man ovilkorligen komma till den öfvertygelsen, att tiden för den allmänna värnepligtens införande nu är inne.

Men för att erhålla laglig och aldrig utsinande tillgång af manskap till den förstärkning af försvaret, som numera allmänt erkännes nödvändig, är icke allenast behöfligt att utvidga värnepligten i den riktningen, att den blir allmän, utan äfven så att den utsträcker till alla ålderklasser, som äro vapenföra, till hvilka torde kunna räknas den manliga befolkningen mellan 20 och 50 år. Denna utsträckning, fastän kanhända mindre behöflig för den aktiva arméen, är dock nödvändig, för att öfverallt gifva det för oss så viktiga ortförsvaret den vederbörliga och öfverallt befintliga styrkan, hvarvid dock bör ihågkommas, hvad som redan ofvan blifvit påpekadt, att detsamma mera har karakteren af ett tillfälligt uppbåd, än af en längre tids krigstjenst.

I sammanhang med frågan om värnepligtens utvidgande må Utskottet tillåtas anmärka, att det ansett lämpligast till Kongl. Maj:ts öfverlemnade att afgifva detaljeradt förslag till de undantag i afseende på värnepligtens fullgörande, som kunna finnas behöfliga, hvarföre det allenast ansett sig böra omnämna de viktigaste, nemligen sjukdom eller vanförhet; i afseende på vanfrejdad person har Utskottet trott sig böra föreslå, att han bör hafva skyldighet, men icke rättighet att deltaga i fäderneslandets försvar, hvarmed Utskottet afsett, att han visserligen icke skulle få ställas i ledet bland andra medborgare, men väl kunna användas till behöfliga fältarbeten.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet tillstyrka:

- 9:o a) att hvarje Svensk man från fyllda 20 till fyllda 50 år är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar, samt att, utan rätt till friköp eller lega, underkasta sig den därför erforderliga öfning;
- b) att från denna skyldighet, som tillika bör betraktas såsom en medborgerlig rättighet, ingen annan befrielse må ega rum än den, som betingas af sjukdom, vanförhet eller af de eljest synnerligen viktiga skäl, som, efter Kongl. Maj:ts framställning, Riksdagen kan komma att antaga; och
- c) att vanfrejdad person har skyldighet, men ej rättighet, att deltaga i fäderneslandets försvar.

De skäl, som föranledt Utskottet att ej påyrka värnepligts-ålderns framflyttande, äfvensom att tilldela de 6 första åldersklasserna åt beväringen, de 4 derpå följande åt krigsreserven och de 20 sista åt landstormen, nemligen att gifva dessa arméens olika beståndsdelar deras erforderliga styrka, hafva ofvan blifvit angifna och behöfva således härstädes ej upprepas. Utskottet har för de 6 första åldersklasserna trott sig böra bibehålla det gamla namnet "beväringen", emedan det är häfdvunnet samt betecknar den del af de värnepligtige, som egentligen afses att införlifvas med stammen. För att i det längsta åt krigsreserven bibehålla karakteren af ett tillfälligt uppbåd, som blott i yttersta nödfall bör införlifvas med stammen, har Utskottet trott sig särskildt böra föreslå, att densamma, såsom egentligen tillhörande landstormen, ej får utgå till aktiva arméens förstärkande, förrän beväringens alla klasser inom samma ort blifvit uppbådade, äfvensom att den ej må, utan Riksdagens hörande, utom de förenade Rikenas gränser användas.

I afseende på beväringsskyldigheten har Utskottet vidare gjort det viktiga tillägg, som hittills saknats såväl i vår, som i åtskilliga andra länders värnepligtsförfattning, att nemligen till krigstjänst inkallad beväring skall tjänstgöra till krigets slut, äfven om han under detsamma skulle utträda ur beväringens åldern. Härigenom förebygges möjligheten deraf, att en hel beväringssklass, som redan erhållit krigsvana, kan lända midt under krigets lopp anser sig hafva laglig rätt att lemna fanorna, till obotlig skada för försvaret.

Hvad slutligen beträffar landstormen, har Utskottet ansett sig åt Kongl. Maj:t böra öfverlemnna att låta uppgöra förslag till dess närmare organisation, samt allenast inskränkt sig att tillstyrka, det den skulle organiseras länsvis i kompanier och bataljoner, samt att krigsreserven borde ordnas på sjelfständiga afdelningar. På det ouppbådade delar af beväringen ej må kunna undandraga sig deltagande i ortförsvar, har Utskottet särskildt trott sig böra föreslå, att i krigstid hvarje man inom beväringens åldern, som icke på annat sätt är till Rikets försvar uppbådad, skall vara skyldig att ingå i landstormen.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet tillstyrka:

- 10:o a) att den allmänna värnepligten fullgöres dels i beväringen och dels i landstormen;
- b) att beväringsskyldigheten vidtager vid fyllda 20 och varar till fyllda 26 år, dock så att till krigstjänst uppkallad beväring tjänstgör till krigets slut, äfven om han under detsamma skulle utträda ur beväringens åldern;
- c) att värnepligtig från utträdet ur beväringens åldern till fyllda 50 år tillhör landstormen, som bör organiseras länsvis i kompanier och bataljoner;

- d) att landstormens fyra yngsta åldersklasser bilda krigsreserven, som, så vidt möjligt, ordnas på sjelfständiga afdelningar, och hvilken till aktiva arméens förstärkande icke får utgå, förrän beväringens alla åldersklasser inom samma ort blifvit uppbådade, samt ej heller må, utan Riksdagens hörande, utom de förenade Rikenas gränser användas;
- e) att i landstormen i krigstid ingår hvarje man inom beväringens åldern, som icke på annat sätt till Rikets försvar är uppbådad.

Äfven frågan angående beväringens fördelning på de olika vapnen har Utskottet i sina enskildheter ansett sig böra hänskjuta till Kongl Maj:ts bestämmande, samt derföre inskränkt sig att allenast i allmänhet uttala den åsigten, att beväringen vid arméens mobilisering bör införlifvas med infanteriet, artilleriet och ingenjörtruppen samt för detta ändamål i fred samöfvas med dessa vapen, men att densamma med hänseende till kavalleriet blott bör afses till ersättning aflidna förluster och derföre särskildt utbildas.

Utskottet får med anledning häraf tillstyrka:

- II:o a) att beväringen under fredstid fördelas på alla vapen, med undantag af kavalleriet, hvilket vapen endast vid inträffande krig tilldelas beväringens manskap;
- b) att beväringen samöfvas med stammen, för att vid arméens mobilisering, på nyssnämnda undantag när, genast med densamma kunna införlifvas.

Ett bland de förnämsta villkoren för arméens förstärkande i den grad, som af Utskottet ofvan blifvit antagen, är, att tillgången på öfvadt och skickligt *befäl* i samma mån ökas. Det befäl, som nu finnes, torde knappast kunna anses vara tillräckligt för en krigsfot af 50,000 man med dess staber och depåer; derutaf kan man bilda sig ett begrepp, huru mycket befäl, som ytterligare erfordras för en krigsfot af 70,000 eller 90,000 man med dess ersättningstrupper, äfvensom för landstormens olika delar.

Särdeles gäller detta behof af ökad befäl det vapen, som i sig skall upptaga större delen af beväringen, nemligen infanteriet. Statens tillgångar torde likväl äfven med afseende på detta vapen allenast i ringa mån medgifva ökande af det nuvarande fasta stambefälet. Ennertid anser Utskottet för den föreslagna organisationen oundgängligen nödvändigt, att infanteriets stamregementen, hvilka, enligt hvad ofvan blifvit föreslaget, skulle kunna fördelas å 4 bataljoner, hafva åtminstone *tre* fasta bataljonskadrer med på full stat anställt befäl. Utskottet har tänkt sig nämnda kadrer, förutom staberna, sålunda sammansatta, att kompaniet bestode af 1 kompanichef, 2 subalternofficerare, 4 underofficerare och 16 korporaler. I afseende på fjärde bataljonen föreställer sig Utskottet, att dess befälskader skulle kunna erhållas, dels ur beväringens leder och dels genom s. k. halfsoldsbefäl, om hvars åstadkommande Utskottet straxt nedanför skall afgifva förslag. Nämnda beväring- och halfsoldsbefäl torde dessutom böra lemna den fjärde underofficeraren för de tre fasta kadrernas kompanier.

Utskottet får därför tillstyrka:

12:o att det ökade befäl, som erfordras för infanteriet, skall anskaffas dels genom fullständigt befäl på stat för tre bataljoner, dels för fjerdje bataljonen genom beväring- och s. k. halvesoldsbefäl, hvilket sednare äfven skall afgifva den fjerdje underofficeraren för de fasta kadrenas kompanier.

Inom arméen är det en ingalunda sällsynt företeelse, att officerare, för hvilka Staten påkostar en omsorgsfull militärisk uppfostran och hvilka för öfrigt äro duglige i sitt yrke, efter en kortare tjenstetid anse sig nödsakade att söka afsked, emedan enskilda angelägenheter så mycket och så oafslätligt taga deras tid i anspråk, att de ej kunna underkasta sig den beständiga och på förhand sällan beräkneliga disponibilitet, som tjenstgöringen, särdeles på roten, erfordrar. Arméen går härigenom förlustig många goda krafter, som, om tjenstgöringen vore inskränkt till vissa å bestämda tider inträffande skyldigheter, t. ex. mötena, gerna fortfarande skulle vilja mot en mindre ersättning egna en del af sin tid åt krigareyrket.

Denna olägenhet föreställer sig Utskottet kunna afhjelpas derigenom, att både officerare och underofficerare efter en viss tids, t. ex. 10 års, tjenstgöring skulle hos Kongl. Maj:t få göra ansökan om att öfverflyttas på hvad man i England kallar half sold, hvilken dock ej borde öfverskrida den för graden bestämda pensionen, mot befrielse från all annan tjenstgöring i fredstid, än mötena samt då Kongl. Maj:t eljest funne omtanken för Rikets säkerhet det påfordra. Något missbruk af denna rättighet, hvarigenom möjligtvis antalet halvesolds-officerare eller underofficerare skulle blifva för stort, borde så mycket mindre komma i fråga, som det ju alltid stode Kongl. Maj:t fritt att bevilja denna ansökan eller ej. Snarare skulle man kunna förmoda, det mången underlåte att begagna sig af nämnda rättighet, om härigenom all möjlighet till befordran eller att återkomma på full stat afskures, eller rättigheten till en den mindre tjenstgöringen motsvarande pension förverkades.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet tillstyrka:

- 13:o a) att på stat anställde officerare och underofficerare må, efter minst 10 års tjenstgöring och derom gjord ansökan, kunna af Kongl. Maj:t öfverflyttas på s. k. half sold, som dock icke bör öfverstiga den för graden bestämda pension, mot befrielse från all annan tjenstgöring i fredstid, än de årliga befäls-, regements- och beväringmötena, samt då Kongl. Maj:t finner omtanken för Rikets säkerhet det påfordra;
- b) att på half sold ställd officer bibehåller sin tur och befodringsrätt vid regementet, beroende det på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, om han sedermera, efter derom gjord anhållan, åter må kunna på full stat förflyttas; samt
- c) att Kongl. Maj:t täckes föreslå de vilkor, under hvilka sådant befäl måtte berättigas till pensions erhållande af allmänna medel.

Emellertid torde arméens stora behof af ökad befäl blott i mindre grad kunna fyllas genom ofvan föreslagna medel. Någon mera genomgripande åtgärd måste följaktligen vidtagas, som kan inge grundad förhoppning på en sådan tillgång på befälsämnen, att densamma icke gerna kan utsina. Och en dylik tillgång synes allenast kunna beredas ur samma källa, hvarifrån arméen i allmänhet förstärkes, nemligen bland de värnepligtige.

Klokheten synes äfven bjuda, att man, på samma gång de bildade folkklasserna genom värnepligtens allmänhet hindras undandraga sig krigstjensten, för dem öppnar en utväg att fullgöra densamma på ett sätt, som är öfverensstämmande med

deras samhällsställning och tillåter fäderneslandet att af deras kunskaper och intelligens draga den största möjliga nyttan. Denna utväg är, att för dem bereda tillfälle till förvärfvande af sådan praktisk och theoretisk militärbildning, som erfordras för de lägre befälsgraderna. Härigenom skapas äfven en tillgång till befäl för landstormen, hvarförutan densamma troligtvis aldrig skall kunna erhålla den fasthet, som för dess verksamhet är behöflig.

Utskottet har föreställt sig utbildningen af detta beväring- eller reservbefäl kunna ske på följande sätt. Den, som önskade såsom befäl fullgöra större eller mindre del af sin beväringsskyldighet, skulle, helst före beväringsskyldighetens inträdande, derom göra anmälan hos vederbörande regementschef; vid denna anmälan skulle bifogas betyg å det mått af allmän skolbildning, som Kongl. Maj:t för olika befälsgrader funne godt att stadga. Sålunda antagen sökande borde derefter, för att blifva befordrad till reservofficer eller reservunderofficer, genomgå de praktiska öfningar och theoretiska kurser, som Kongl. Maj:t, med hänseende till de ringare fordringar, som å dylikt befäl måste göras, funne godt att stadga. Efter vunnit befordran borde reservofficer tjenstgöra minst under trenne samt reservunderofficer minst under tvänno års möten, hvarföre han blott skulle erhålla tjenstgöringspenningar. Dylikt reservbefäl skulle utan vidare pröfningar i fredstid kunna befordras till och med löjtnantsgraden samt i krigsreserven och landstormen till och med majorsgraden; i krigstid borde deremot all befordran vara fri. Önskade reservofficer i fredstid vinna anställning med fast lön på stat, borde han hafva genomgått krigsskolan.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får Utskottet tillstyrka:

- 14:o att en del af arméens befäl måtte utbildas bland de beväringsskyldige, som i sådan egenskap aftjena sin värnepligt, äfvensom att Kongl. Maj:t tackes i den plan till arméens organisation, som kommer att afgifvas, föreslå såväl bestämmelser om den skolbildning, hvilken borde fordras af nämnda reservbefäl, som sättet för dess militäriska utbildning.

I sammanhang härmed vill Utskottet äfven fästa uppmärksamheten vid vigten att ur stammens leder kunna hemta ämnen till såväl öfver- som underbefäl. Särdeles torde korporalsgraden, hvilken står i så nära beröring med gemenskapen och hvars betydelse ökas i förhållande till mängden af beväring, som med stammen skall införlifvas, böra kunna påräkna en betydlig utvidgning genom korporalsskolors inrättande vid regementen och korpser. Utskottet får derföre tillstyrka:

- 15:o att sådana åtgärder måtte vidtagas, hvarigenom tillfälle beredes att jemväl ur manskapets leder ega tillgång till befäl.

Såsom en gifven följd af indelningsverkets aflyftande från jorden, i hvad som rör rustningen och roteringen, torde äfven kunna anses, att alla boställen och räntor, som äro anslagna till aflöning af indelta arméens befäl och tjenstemän, skola ingå till Statsverket, hvilket, i likhet med hvad för indelta stamtruppen blifvit föreslaget, äfven borde öfvertaga aflöningen af nämnda befäl och tjenstemän. Härigenom vunnit desse den stora fördelen, att kunna erhålla hela sin lön kontant och på samma tider, som öfrige tjenstemän, samt icke, såsom ofta hittills, förrän långt inne på året efter det, under hvilket lönen borde utfalla. Emellertid har Utskottet antagit, att indelta stamtruppens befäl fortfarande i allmänhet skulle vara bostätt inom regementets eller kompaniets stånd för att öfvervaka ordningen och upprätthålla disciplinen. Utskottet har äfven föreställt sig, att befälet, fastän de nuvarande boställena indrogos, likväl i de flesta fall sjelf utan svårighet torde kunna anskaffa bostäder. Skulle undantagsvis ett annat förhållande inträffa, har Utskottet förmodat,

förmodat, att Kongl. Maj:t ej lärer underlåta att göra de framställningar, som för en sådan olägenhets afhjelpande kunde anses lämpliga.

Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet tillstyrka, 16:o att alla till aflöning af indelta arméens befäl och tjänstemän anslagna boställen och räntor m. m. skola ingå till Statsverket, i den mån sådant författningsenligt kan ske, samt att nämnda befäl och tjänstemän skola aflönas kontant, hvarjemte lönerna böra kvartalsvis utfalla.

Det afgörande inflytande en tillräcklig och ändamålsenlig *krigsbildning* för såväl befäl, som trupp, har på arméens brukbarhet, har härstädes icke sällan på ett beklagligt sätt blifvit underskattadt. Man har på många håll antagit, att det personliga modet, tapperheten, fosterlandskärleken och hänförelsen skulle kunna ersätta, hvad som endast kan vinnas genom öfning, vana, erfarenhet och studier. Under en långvarig fred har man lärt sig, att allenast taga i betraktande de personliga uppoffringar, som med krigsbildningens ernående äro förknippade, men förgätit de sorgliga följder, som kunna uppstå genom dess försummande eller missrigtande, och detta trots de talande vittnesbörd, som äfven de sista tidernas händelser i nämnda hänseende gifvit vid handen.

I afseende på *befälsbildningen* tror sig Utskottet emellertid ej böra ingå i några enskildheter, utan anser tillräckligt att uttala den åsigten, att våra närvarande militärläroverk torde för ändamålet vara tillräckliga, om de på ett lämpligt sätt anordnas samt om de kompletteras med de åtgärder till utbildande af befäl ur beväringens och stammens leder, som ofvan blifvit föreslagna.

Rörande *stamtruppens* krigsbildning föreställer sig Utskottet, att, då man tager i betraktande Svenska folkets kända fallenhet för militära öfningar, de af Landförsvarskomitén föreslagna tiderna äro tillräckliga, för så vidt öfningarne på ett tidsenligt och ändamålsenligt sätt blifva anordnade.

Ät de värfvade och garnisonerade truppersnas öfningar kan i allmänhet gifvas den utsträckning, som finnes nödig.

Med afseende på indelta infanteriets öfningar må Utskottet likväl tillåtas påpeka en utväg, hvarigenom en icke ringa tid kunde besparas, på samma gång som målskjutningsfärdigheten på ett lämpligt sätt förvärfvades. Såsom nu är fallet, måste hvarje soldat under regementsmötet öfva målskjutning med ett för de flesta otillräckligt antal skott, hvilket det oaktadt tager mycken tid; detta skall dertill ske med gevär, som soldaten icke känner och hvilka förvaras i förråden, der de allenast med stor svårighet kunna hållas i godt skick, under det soldaten till roten blott får hemtaga sitt exercisgevär. Med anledning häraf föreställer sig Utskottet, att det vore lämpligare, om soldaten finge hemtaga det gevär, han i krig skulle begagna, för att omsorgsfullt kunna vårda det och lära känna dess träffsäkerhet, för hvilket ändamål äfvenledes skarp ammunition dels skulle åt honom till viss mängd utdelas, dels tillhandahållas till inköp. Vid mötena skulle slutligen skjutfärdigheten utronas allenast genom prisskjutningar, hvarigenom mycken tid vunnas för andra öfningar.

Hvad beträffar indelta kavalleriets krigsbildning anses densamma numera af sakkunnige icke tillfyllestgörande, särdeles om man tager i betraktande krigskonstens sednaste utveckling samt vapnets i följd deraf dels förändrade, dels utvidgade verksamhet. Detsamma kräfvor således både förlängda och noggrannare öfningar, om det, med sitt jemförelsevis ringa antal, skall kunna tillfredsställa de fordringar, man derpå kan hafva. Utskottet har därför ansett de af Landförsvarskommittéen föreslagna öfningstiderna såsom de minsta, hvilka borde ifrågakomma; och detta likväl blott under den förutsättning, att Kongl. Maj:t måtte efter sig företeende omständigheter bestämma öfningstidernas förändring och fördelning. Detta specialvapens utbildning i tjänstens olika delar erfordrar likväl mycken tid och måste hufvudsakligen ega rum vid vapnets depöter (exercissquadronsplatser). Sådana finnas redan inrättade vid de nuvarande kavalleriregementena. Skulle likväl Kongl. Maj:t finna en förändrad förläggning af vapnet vara af behofvet påkallad, då torde äfven någon förändring i afseende på dess depöter erfordras; och Utskottet inskränker sig af denna anledning att föreslå,

17:o att ändamålsenliga kavalleri-depöter skola anordnas i de olika delarne af landet.

I ett land, der försvaret skall grundas på allmän värnepligt och folkbeväpning, måste den militäriska undervisningen ingå i folkuppfostran, hvarigenom medborgaren såväl tidigt erinras om sin skyldighet att deltaga i fäderneslandets försvar, som äfven utbildas till den fysiska styrka och till den vana vid ordning, punktlighet och disciplin, som härför är nödvändig. Krigsbildningen bör följaktligen börja redan i skolan samt sedermera fortgå, till dess den genom beväringsofningarne ernått den erforderliga utvecklingen.

Stora bemödanden hafva redan inom vårt land blifvit gjorda för att i allmänna läroverken införa gymnastik och militära öfningar. Dessa bemödanden hafva likväl i följd af bristande tillgångar hittills på de flesta ställen måst inskränkas till städernas skolor och i allmänhet till de högre läroverken. Men folkskolorna, der det ojemförligt större antalet barn erhålla sin första och oftast enda underbyggnad, hafva blott i ringa mån kunnat blifva delaktiga af nämnda undervisning. Genomgripande åtgärder måste således vidtagas, för så vidt de obemedlades söner, d. v. s. den blifvande massan af värnepligtige, de som hufvudsakligen komma att fylla arméens leder, skola få tillgodonjuta de gymnastiska och militäriska öfningar, som böra förbereda den egentliga krigsbildningen. Detta torde lämpligast kunna ske genom befälet för indelta arméen, hvars lika fördelande i hela landet derigenom ytterligare rättfärdigas. Utskottet följer emellertid icke för sig, att folkskolans utvidgande i den riktningen, att densamma af barnen under längre tid och till en mera framskriden ålder än hittills kan begagnas — ett utvidgande som äfven i så många andra hänseenden vore önskvärdt — torde blifva ett hufvudsakligt vilkor för att öfningarne verkligen i militäriskt hänseende skola blifva fruktbringande.

Men äfven om den manliga ungdomen sålunda en längre tid kan vistas i folkskolan, uppstår dock mellan utträdet ur densamma och inträdet i beväringsåldern en lucka i den förberedande militäriska utbildningen, som måste fyllas, om icke öfningarne i skolan skola bortglömmas och sålunda förfela sitt ändamål. Flera motionärer hafva äfven vid denna riksdag afgifvit förslag till de militäriska öfningarnes ordnande under nämnda tid. Fastän Utskottet ej ansett sig i nämnda hänseende kunna framlägga någon i enskildheter gående plan, har det dock trott saken vara af den vigt, att den bör allvarligen behjertas, hvarföre framställning torde

böra göras, att Kongl. Maj:t tacktes göra de bestämmelser, som till ändamålets vinnande kunna vara behöfliga. Äfven dessa öfningar, som borde vara obligatoriska, torde lämpligast kunna ledas af befälet vid indelta arméen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet tillstyrka,

18:o att sådana åtgärder böra vidtagas, hvarigenom icke blott undervisning i gymnastik och militära öfningar varder, så vidt möjligt, i skolorna meddelad, utan äfven att efter skoltidens slut och tilldess beväringens åldern inträder, den manliga ungdomen må, på det sätt och på de tider, Kongl. Maj:t, med hänsyn till lokala förhållanden, kan finna skäligt bestämma, sunlas inom mindre områden, för att af dertill förordnade instruktörer i dessa öfningar ytterligare utbildas.

Att bestämma det mått af krigsbildning, som vid beväringsofningarne bör gifvas åt massan af värnepligtige, på det de tillsammans med stammen skola utgöra fullt krigsdugliga taktiska afdelningar, hvilka med hopp om framgång kunna upptaga striden med krigsvanda fiendtliga trupper, är i sanning en ganska grannlaga uppgift. Å ena sidan äro Svenska arméens öfningar i allmänhet, och särdeles beväringens hittillsvarande, så ringa i förhållande till de flesta utländska arméers, att någon jemförelse knappast kan komma i fråga, hvarföre hvarje militäriskt bildad person måste yrka på deras betydliga förlängande. Men å andra sidan är ännu bland befolkningen motviljan mot ökade öfningar så stor, samt föreställningarne om den tid, på hvilken verklig krigsbildning kan vinnas, så dunkla och outredda, att man knappast kan hoppas på några större eftergifter i detta hänseende.

Nekas kan visserligen ej, att såväl öfningarnes dyrbarhet, som näringarnes beständiga behof af armar, hvilka under ett hårdt klimat af en karg natur skola frambringa lifvets nödortf, hos ett mindre rikt folk göra öfningarnes korthet till en nödvändighet. Ej heller torde kunna bestridas, att en armé, som blott är afsedd till landets försvar, hvarvid den alltid till sin fördel kan beräkna terrängens beskaffenhet, befästningskonsten och en noggrann kännedom af trakten, möjligtvis kan erfordra en mindre krigsbildning, än arméer, som städse skola vara färdiga att strida i aflägsna länder. Äfvenledes torde några eftergifter i fordringarne på öfningarnes längd för den värnepligtiga massan kunna göras, i följd af Svenska folkets naturliga fallenhet för militäryrket samt stamtruppens större krigsbildning.

Men om äfven allt detta tages i betraktande, så finnas dock gränser i afseende på krigsbildningens möjliga nedsättning för de värnepligtige, som icke kunna underskridas. Såsom utgångspunkt för bestämmandet af denna gräns har Utskottet antagit, att beväringens nuvarande öfning af 30 dygn, såsom varande otillräcklig för införlifvande af en beväringssklass med stammen, så mycket mera måste blifva det, om flera klasser skola intagas. Utskottet har derföre föreställt sig att det aldra minsta, som kunde komma i fråga, vore 60 dygn, hvilket ungefärligen är detsamma, som för närvarande består första årets rekryter. Detta utgör ungefär hälften af den sammanlagda öfningstid, som den Schweitziska infanteristen (målskjutningsöfningarne inberäknade) är underkastad. Antages emellertid, att stamsoldatens sammanlagda öfningstid är dubbelt så lång, som den Schweitziska soldatens, så skulle den Svenska arméens medelöfningstid blifva ungefär densamma som den Schweitziska arméens, hvars krigsbildning, om man räknar efter de sammanlagda öfningstidernas längd, för närvarande är den minsta i Europa.

Då Utskottet för beväringen sålunda föreslår en öfningstid af 60 dygn, torde lätteligen inses, att detsamma inskränkt sig till ett minimum, som icke kan göras mindre, om ej fäderneslandets söner, utan gagn för dess försvar, i blomman

af sin ålder skola uppoffras. Och detta minimum har Utskottet äfven blott kunnat anse någorlunda tillfyllestgörande, under antagande att under de före beväringens ålder skeende öfningarne redan en del af krigsbildningen blifvit undangjord, samt att öfningstiderna på det mest ändamålsenliga sätt begagnas genom rekrytbildningens förenklande samt uteslutande af allt för kriget oväsentligt.

I afscende på fördelningen af den föreslagna öfningstiden har Utskottet trott sig böra taga i betraktande, dels nödvändigheten för näringarnes bedrivande af korta öfningar, dels förminskandet i möjligaste mån af de i vårt glest befolkade land så tidsödande fram- och återmarscherne till och från mötesplatserna, samt dels besparing af kostnaderna.

Med anledning häraf har Utskottet trott öfningarnes fördelande på trenne år, hvaraf första året 10, andra året 30 och tredje året 20 dygn, vara lämpligast. Det första årets öfningar skulle försiggå distriktvis i hemorten och under dem beväringen begagna egna kläder samt af Staten tilldelas underhåll eller kontant aflöning under öfningstiden, men ej under fram- och återmarschen. Härigenom förminskades kostnaderna i icke ringa mån, på samma gång fram- och återmarscherne till och från regementenas mötesplatser inskränktes till desamma som hittills. Detta första årets möte torde blifva mest fruktbringande, om tiden hufvudsakligen användes till repetition af det under de förberedande öfningarne inlärdas samt till skjutöfningar.

Under andra årets möte, hvilket, såsom nyss antyddes, liksom det tredje årets skulle ske på regementets mötesplats, borde sedermera den egentliga rekrytbildningen försiggå, hvarefter beväringen tredje året efter några dagars repetition antagligen vore så utbildad, att den utan olägenhet kunde till samöfning införlifvas med stammen.

Såsom ett ytterligare skäl, hvarföre Utskottet antagit, att ofvan föreslagna öfningstider skulle kunna vara tillräckliga, må nämnas, att det förutsatt, att de frivilliga vapenöfningar, som de sistförflutna åren i sammanhang med skarpskytterörelsen egt rum, fortfarande skulle vidmagthållas, hvarför det vore önskligt, om såväl Staten, som kommunerna, verksamt uppmuntrade dylika öfningar jemte målskjutningsförbund och målskjutningsfester genom bidrag till premier ooh under de vilkor, Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt att bestämma. Den uppmuntran Staten skulle gifva dessa frivilliga öfningar, har Utskottet föreställt sig, bland annat, lämpligast kunna ske derigenom, att skarpskytt, som före beväringens ålderns inträdande förvärfvat sig en viss, bestämd färdighet, samt i densamma blifvit approberad, frikallades från första årets öfning, äfvensom att skarpskytt, som uppnått en sådan skicklighet att han såsom befäl kunde användas, derföre af Staten skulle erhålla en särskild tilläggsaflöning.

Fastän Utskottet såsom regel antagit, att ingen krigsduglig man på några vilkor från vapenöfningar i fredstid borde vara befriad, inträffar dock ett särskildt fall med det sjöfolk, som under beväringens ålder idkar sjöfart; om man å ena sidan är nödsakad att befria dessa från vapenöfningarne, torde de å andra sidan böra gälda denna befrielse med en förlängd beväringsskyldighet, hvarföre Utskottet anser sig böra föreslå, att den sjöman, som icke under beväringens ålder fullgjort sina vapenöfningar, skall vara skyldig att intill fyllda 35 år tjenstgöra vid sjöförsvaret.

Med anledning af hvad ofvan blifvit anfördt, får Utskottet således tillstyrka: 19:o a) att beväringen första året öfvas 10 dagar, det andra 30 dagar och det tredje 20 dagar;

- b) att första årets öfning försiggår distriktvis i hemorten, men de båda andra på regementenas mötesplatser;
- c) att beväringen första året begagnar egna kläder samt af Staten tilldelas underhåll eller kontant aflöning under öfningstiden men ej under marschen till och från öfningsställena;
- d) att approberad frivillig skarpskytt befrias från första årets öfning, hvarjemte sådan skarpskytt, hvilken såsom befäl användes, af Staten erhåller särskild tilläggsaflöning;
- e) att å sjömanshus eller i Magistratens rullor inskrifven beväringsskyldig, som vid öfningstiden idkar sjöfart, befrias från vapenöfningar under fredstid, mot åliggande för honom att intill fyllda 35 år tjänstgöra vid sjöförsvaret, så framt han icke under beväringssåldern fullgjort sina vapenöfningar.

Rörande de årliga ordinarie kostnaderna för den ofvan i sina allmännaste grunddrag framlagda planen till försvarsverkets ordnande, har Utskottet, enligt hvad som redan i början af detta betänkande blifvit antydt, i följd af den inskränkta tiden för dess verksamhet icke medhunnit några beräkningar, som kunnat gå i enskildheter eller göra anspråk på säkerhet. Det har allenast försökt att närmare uttröna det belopp, med hvilket de blifvande kostnaderna komma att öfverskjuta de närvarande samt dervid kommit till följande ungefärliga resultat.

För infanteriet skulle kostnaden blifva omkring 9,265,922 R:dr, för kavalleriet 2,417,119 R:dr, för artilleriet 1,890,000 R:dr och för fortifikationen 433 325 R:dr eller tillsammans 14,006,366 R:dr. Hittills varande tillgångar hafva varit för infanteriet 5,041,862 R:dr, för kavalleriet 1,804,095 R:dr, för artilleriet 1,472,783 R:dr och för fortifikationen 261,883 R:dr eller tillsammans 8,580,623 R:dr, i hvilken summa dock ej äro inbegripna åtskilliga poster, hvilka fortfarande blifva oförändrade, då årliga ordinarie budgeten uppgår till icke obetydligt öfver 9 millioner R:dr. Den uppkommande bristen för de särskilda vapnen skulle följaktligen utgöra: för infanteriet 4,224,060 R:dr, för kavalleriet 613,024 R:dr, för artilleriet 417,217 R:dr och för fortifikationen 171,422 R:dr, eller en sammanlagd brist af 5,425,743 R:dr.

Denna ökade kostnad synes visserligen vid första påseendet ganska betydlig. Men vid dess bedömande får ej förbises de motsvarande lättnader och fördelar, som vinnas. Till en början inbesparas alla indelningsverkets i budgeten icke synliga kostnader, hvilka enligt de tillförlitligaste uppgifter, som kunnat erhållas, uppgå till minst tre och en half millioner R:dr. Derjemte genomföres befålets, i alla händelser snart nödvändiga, lönerglering utan särskild kostnad för Statsverket. Såsom tillgång vid den nya organisationens genomförande finnes dessutom den aflösning, som af rust- och rotchällare bör utgå, hvarigenom under aflösningstiden en ökad beskattning i icke ringa mån minskas. Dertill kommer ytterligare den ökade vinst, utöfver den af Utskottet beräknade, som erhålles genom samtliga boställens indragning till Statsverket. Och slutligen, hvad som är väsendtligast af allt, får landet en öfvad och med nödortfigt antal befäl försedd armé, som i behöfvets stund kan uppbringas till 90,000 man, i stället för den närvarande, bestående allenast af 29,362 stamsoldater, en föga öfvad beväring och en högst otillräcklig befälsstyrka.

Ön Gotlands afskiljda läge från det öfriga Sverige samt den deraf följande svårigheten af dess undsättning, om den blir anfallen af en på hafvet öfverlägsen fiende, gör nödvändigt att derstädes, mera än i någon annan del af Riket, på förhand och under fred anordna de försvarsmedel, som kunna åstadkommas. Men äfven om moderlandet för Gotlands försvar gör stora ansträngningar, måste ön i flera hänseenden likväl vid försvaret hänvisas till de krafter, som inom densamma finnas att tillgå. Och som öns befolkning ej är särdeles talrik, måste dess uppoffringar kanhända mera tagas i anspråk, än i landets öfriga delar, hvaremot den erhåller den fördelen, att ej annorstädes behöfva användas.

Under sådana förhållanden kan sättas i fråga, huruvida den organisation af arméen, som ofvan blifvit föreslagen för Rikets öfriga delar, är fullt ändamålsenlig och tillämplig för Gotland. Utskottet har likväl ej ansett sig böra närmare ingå i detta ämne, utan trott lämpligast vara att till Kongl. Maj:t öfverlemnas att låta uppgöra och afgifva förslag angående de skiljaktigheter i nämnda hänseende, som för ön kunna anses påkallade.

I följd häraf får Utskottet tillstyrka,

- 20:o att, om Kongl. Maj:t icke skulle finna de allmänna grunder för landets försvar, Utskottet föreslagit, tillämpliga på ön Gotland, Kongl. Maj:t täcktes i den allmänna organisationsplan, som kommer att framläggas, särskildt föreslå de skiljaktigheter, hvilka för Gotland anses påkallade, likväl alltid med fästadt afseende derå, att öns värnepligtige aldrig måtte påräknas till tjenstgöring utom dess område.

Prygelstraffets upphörande inom arméen och flottan har vid flera föregående riksdagar blifvit påyrkad. De kraftigaste och mest bevisande skäl hafva derför blifvit anförda. Äfven för sin del anser Utskottet prygelstraffets bibehållande olämpligt. Men då det har sig bekant, att frågan om dess afskaffande är föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, finner sig Utskottet af denna anledning icke böra föreslå Riksdagen att för det närvarande härom göra någon framställning.

De täta och vidtomfattande hvalfningar inom krigskonstens område, särdeles hvad beträffar materielen, som på sednare tider inträffat, hafva i de flesta länder föranledt nedsättande af stadigvarande komitéer, som haft till uppdrag att med offätlig uppmärksamhet följa de förändringar och förbättringar, som i nämnda hänseende egt rum.

Äfven inom Sverige torde en dylik komité vara af nöden, så mycket mera som cheferna för de vapen, hvilka hafva anskaffandet och bildandet af de materjela föremålen för både land- och sjöförsvaret om handen, vanligtvis äro så upptagna af administrativa värf och verkställighetsåtgärder, att man svårigen med fog af dem kan fordra nämnda offätliga uppmärksamhet. Men om Skandinaviens försvar med kraft och sammanhållning skall kunna utföras, så måste materielen inom de

båda brödrarikena i flera hänseenden vara likartad. I nämnda komité böra följaktligen både Norska och Svenska officerare ingå. Utskottet får med anledning häraf tillstyrka,

- 21:o att genom dertill kommenderade skicklige officerare af olika vapen, en fortgående Svensk-Norsk komité måtte bildas, med åliggande att afgifva utlåtanden rörande land- och sjöförsvarets förseende med tidsenliga vapen och lämplig ammunition, äfvensom rörande befästningsväsendet samt de ofriga frågor Kongl. Maj:t kan täckas till densamma öfverlemnna.

Utskottet har slutligen äfven till behandling förehaft den viktiga frågan, huruvida skäl vore för handen att, enligt derom väckt förslag, ur den ofvan framställda allmänna planen för försvarsverkets ordnande, utbryta och till omedelbar handläggning vid innevarande riksdag föreslå sådana delar, hvilkas snara genomförande kunde synas vara af trängande vikt för fäderneslandets försvar och hvilkas verkställande ej förutsatte grundlagsförändringar. Utskottet har likväl, under förutsättning att Kongl. Maj:t ej lärer underlåta att vid nästkommande riksdag inkomma med förslag till sådana åtgärder, hvilka erfordra skyndsammare behandling och som oberoende af planens antagande i dess helhet kunna genomföras, ej ansett sig nu böra föreslå någon sådan utbrytning. Då det emellertid är af största vikt, att fullständigt förslag till försvarsverkets ordnande så fort ske kan blifver fastställt, får Utskottet tillstyrka,

- 22:o att Riksdagen hos Kongl. Maj:t måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, efter pröfning af de grunder till arméens organisation, hvilka här ofvan blifvit anförda, behagade om möjligt till den Riksdag, som sammanträder år 1869, låta uppgöra och framlägga fullständigt förslag till arméens organisation med dermed sammanhängande frågor.

Stockholm den 9 April 1867.

På Utskottets vägnar:

S. G. von Troil.

Reservationer:

af Friherre A. C. Raab: "Om vi lefde i lugna tider, som gifve stöd åt hoppet om en ännu mångårigt fortfarande fred, skulle jag visserligen instämma i Utskottets beslut att nu föreslå en underdånig skrifvelse med anhållan om en nådig Proposition, hvilken aldrig först vid 1869 års riksdag kan framställas, och som, äfven i det lyckliga fall att densamma då af Riksdagen godkännes, dock icke kan föranleda vidtagandet af någon genomgripande åtgärd för vårt försvarsverks ordnande före 1870. Men då vi med hvarje post få nya och ökade anledningar att befara utbrottet långt före 1870 af sådana krig i Europa, i hvilka vi måhända skola tvingas att deltaga; då både större och mindre stater dels redan omorganiserat, dels äro på väg att skyndsamt omorganisera sina arméer till en betydligt ökad styrka, har jag icke kunnat taga på mitt samvete att tillstyrka Riksdagen gå så långsamt till väga.

Det är egentligen den viktiga frågan om roteringssskyldighetens aflyftande från jorden, som föranledt denna långsamhet, alldenstund Utskottet trott det vara nödvändigt, för vinnande af Riksdagens bifall till en utsträckt värnepligt, att ställa dessa frågor i ett af hvarandra beroende samband. Jag delar ej denna mening. Jag skulle lika mycket underskatta Svenska jordegarens fosterlandskärlek, om jag misstänkte honom för det egennyttiga åskådningssätt, att han skulle vilja äfventyra fäderneslandets sjelfständighet, för att hafva först tilltvingat sig en i alla fall mera *skenbar*, än verklig fördel, innan han bifölle värnepligtens utvidgande, som jag skulle brista i förtroende till representationens rättskänsla, om jag ej antog att, äfven *om och sedan* den ökade värnepligten vore antagen till lag, Kamrarna villigt skulle ingå på sådana med billighet och rättvisa öfverensstämmande förslag, som afsåge att, mot skäligen ersättning till Statsverket, aflyfta, vare sig roteringsbördan eller andra jorden betungande åligganden, som möjligen kunna på en ändamålsenligare och rättvisare grund fördelas medborgare emellan.

Att den fördel, som jorden skulle vinna genom det sätt, hvarpå Utskottet föreslagit roteringsbördans aflyftande, vore, såsom jag ofvan uttryckte mig, mera *skenbar*, än verklig, torde falla i ögonen, då man tager i betraktande, att de cirka 60,000 mantal, som äro roteringssskyldige, uppgå i bevillnings-taxeringsvärde till cirka 1,650 millioner och således skulle, såsom bevilling, och för så vidt man ej ville allt för orättvist betunga öfrige skattdragande medborgare, draga minst hälften af den börda, som skulle åläggas Statsverket för de nya stamsoldaternas lega och aflöning; — att de skulle få till större del bekosta de nya bostäderna inom kommunerna (en kostnad, som för 26,500 man, efter minst 400 R:dr för hvarje bostad, skulle för hela Riket uppgå till 10,800,000 R:dr lågt räknadt, oberäknadt kåltäporna och bostädernas derefter följande underhåll) och slutligen att de skulle erlagga en billig och rättvis aflösning för den vunna roteringsfriheten. Hvad särskildt angår rusthållen, så, ehuru jag visst icke vill förneka att kavalleriets uppsättande

sättande efter Utskottets plan, kunde ega flere fördelar, har jag ansett det vara min pligt att inom Utskottet anmärka, hvad jag också här vill framhålla, att nemligen, derest rusthållshemmanen skulle 1:o mista augmentsräntan, 2:o påläggas den ordinarie ränta, som ingått i rustningsbesväret, 3:o gemensamt med öfrige skattskyldige inom kommunerna uppföra och underhålla bostäder åt soldaterna, 4:o erlægga sin andel af de 2,650,000 R:dr årligen, som Utskottet beräknat erfordras till lega och underhåll af stamsoldater, och 5:o erlægga aflösning, — största delen af rusthållshemman skall, långt ifrån att vinna en lindring, blifva vida hårdare betungad än hitintills.

Då det af Utskottet föreslagna sättet att ersätta nuvarande indelningsverk således hvarken för den berustade eller roterade jorden medför så stor lindring, att ett eller annat års uppskof dermed kan anses utgöra någon lifsfråga för den samna; då Utskottet i sin motion antydt, att hela åtgärden icke vore beräknad för all framtid, utan intilldess "befolkningen hunnit genom uppfostran få den krigsbildning" att stamsoldater blefve umbärlige, och då alla de öfriga förslag, som Utskottet beslutat framlägga till Riksdagens pröfning, låta lika väl tillämpa sig på förhållandet, om stamsoldaterna fortfarande underhållas af rotarne, som om de aflönas af Staten med inqvartering i kommunerna, har jag trott, att frågorna borde särskiljas så, att hela den öfriga organisationsplanen borde blifva framställd såsom ett positivt förslag för sig; men frågan om roteringskyldighetens aflyftande från jorden, oberoende af förslaget i öfrigt, blifva föremål för en underdånig skrivelse med anhållan att Kongl. Maj:t derom ville, efter inhemtande af de af Utskottet ifrågasatta upplysningar, framställa nådig Proposition vid en kommande riksdag. Så länge emellertid roteringsbördan vidlåder jorden, hade jag trott henne böra och kunna lindras, icke blott genom jemkning rotarne emellan och statsbidrag till svagare, utan ock, på sätt jag i min motion föreslagit, derigenom att rotarne blefve berättigade att, i stället för torp med alla dertill hörande mindre onera, aflöna soldaten med bostad och stat eller kontant lön, allt som de finna för sig lämpligt. Min afsigt härmed är ingalunda att fastläsa knekthället vid jorden; men jag tvekar att lika med Utskottet tillstyrka nedläggandet af stora kostnader för en öfvergångsåtgärd. Det bör nog öfvervägas huruvida ej större skäl då förefinnes att påskynda införandet af en ren konskription, dit man vill komma, och hvartill öfvergången redan underlättas genom soldatens antagande på kortare tjenstetid, såsom Utskottet föreslagit i § 5. För min del tror jag att detta ändamål skulle ännu mer befrämjas, om tiden för det första aftalet med soldaten nedsattes till sex år, eller lika med beväringstiden, hvarigenom man kunde vänta sig en stor konkurrens bland beväringsskyldige om nummerplatser, och troligen skulle de aldraflesta, som uttjent sin första legostämman, vara beredvillige att rekapitulera.

Utskottet har beräknat, att den föreslagna omorganisationen af landtarméen skulle, utom kommunernas utgifter för åliggandet att uppföra och underhålla bostäder åt soldaterna, erfordra ett tillskott af 5,425,743 R:dr årligen, hvarifrån likväl skulle afgå det belopp, som kunde bekommas i aflösning af de nuvarande roterings- och rustningsskyldige hemmanen, ett belopp, som jag, för att döma efter åsigtorna i en annan, Betänkandet vidfogad reservation, fruktar icke vill räkka långt. Det bör nemligen bemärkas, att så väl augment- som rusthållsräntan redan äro med 697,250 R:dr intagna i Utskottets beräkning. Jag befarar alltså, att Riksdagen skall häpna för summan och derföre möjligen afslå Utskottets förslag i sin helhet. Vi känna alla, att landets finansiela ställning icke är blomstrande och att ökade

skatter erfordras för redan beslutade utgifter. Under dessa förhållanden har jag trott det vara en oeftergiftig pligt att tillse, om ej utväg förefinnes att ernå det åsyftade målet, utan att derföre taga så stora uppoffringar i anspråk af landet, som dem Utskottet förutsatt. Jag har derföre vidhållit och får ytterligare här till Kamrarnes bedömande framlägga mitt i motionsväg gjorda förslag, att indraga båda fotgardesregementena, och att påräkna garnisons-tjenstgöring i Stockholm af der-till vexelvis inkommenderade kontingenter af indelta stammen, hvilka kommenderingar icke blott skulle utgöra stadens garnison, utan ock inrättas till fullständiga underbefäls-skolor. Man torde bemärka, att med indragning af ett eller flera värfvade regementen förloras icke ett motsvarande antal stridande, ty om den af Utskottet föreslagna värne-pligten antages till lag, skulle utan tvifvel aldri största delen af dem, som fölle bort från räkningen i stammen, återvinnas i antalet af beväringssmanskap. Den förlusten att få en mindre väl öfvad beväringsskarl i stället för en mera öfvad stamsoldat är obestriddig, men torde i någon mån godtgöras i den större öfning och instruktion, som indelta stammen finge genom åliggandet att öfvertaga de värfvade regemen-tenas nu åliggande garnisons-tjenstgöring. Äfven torde man, med allt erkännande af gardesregementenas utmärkta hållning, dock böra ifrågasätta, om den värfvade truppen kan anses så lämplig att i sina leder upptaga beväringss-unglingarne — blom-man af landets befolkning af alla klasser — som den indelta soldaten.

Jag tror vidare, att, då Kongl. Maj:t icke tager mariuregementet i beräk-ning för Kongl. flottan (se Grunder för ombildning af Sveriges sjöförsvaret af B. von Platen), Utskottet kunnat ifrågasätta, om ej äfven detta värfvade regemente skulle kunna indragas. Slutligen och ehuru jag villigt erkänner, att proportionen af kavalleri emot infanteri visst icke är för stor i vårt land, utan tvärtom snarare mindre än i andra länder, föreställer jag mig att, om man ej har tillgång att åstadkomma försvaret i alla delar så fullständigt, som man önskade, det numera, sedan tänd-nålsgeväret gjort kavalleri-choquer nära otänkbara och då organisationen af arméen icke skäligen bör vara beräknad på annat krig än försvar af eget land, man skulle kunna minska kavalleriets styrka med 300 man, hvilket blefve fallet om, å ena sidan, efter Utskottets förslag, 200 man uppsättas vid indelta kavalleriet, men, å andra sidan, halfva styrkan af det värfvade indrages.

Med bibehållande tills vidare af indelningsverket, skulle, om de af mig nu antydda indragningar gjordes, kostnaden för den till 90 infanteri-bataljoner, med proportionerligt antal artilleri- och genitrupper, samt 4,000 man kavalleri ökade arméen kunna inskränkas till icke fullt $1\frac{1}{2}$ million R:dr årligen enligt följande be-räkning:

Utskottet har upptagit årliga kostnaden till	5,425,743: —
Men intill dess att Statsmagterna varda ense om det nuvarande indelningsverkets upphäfvande, bör ej i räkning upptagas "lön och städja" för 23,000 man infanteri à 100	2,300,000: —
ej heller hela det för indelta kavalleriet beräk-nade tillskott	613,024: —
Om tvänne fotgardes-regementen indragas, be-sparas i rund summa	700,000: —
Och om ett af våra tvänne värfvade kavalleri-regementen eller halfva styrkan af hvar-	

dera indrages, uppkommer en besparing af 350,000: — 3,963,024: —

Hvarigenom den årliga utgiften å fjerde hufvudtiteln endast skulle ökas med 1,462,719: —

Utskottet har i sin kostnadsberäkning upptagit ett, efter min föreställning, allt för ringa belopp för underbefälsskolor. Jag tror således att, ehvad Kamrarne godkänna Utskottets förslag i sin helhet, eller skulle fästa något afseende vid de af mig föreslagna besparingar, en icke obetydlig summa måste i räkning upptagas för ifrågavarande skolor, som, enligt min tanke, hufvudsakligen skulle sammanfalla med garnisonstjenstgöringen i Stockholm. Deremot torde, såsom jag ofvan antydt, en icke så ringa summa för Statsverket kunna besparas, om Kongl. marinregementet indroges och kostnaden för dess underhåll finge beräknas såsom tillgång.

Slutligen torde äfven här böra påpekas, att i den af Utskottet upptagna befälsafföring för infanteriets 90 bataljoner ingått det betydliga belopp, som erfordras för en löneroglering till öfverensstämmelse med Landtförsvars-komitéens förslag. Jag erkänner villigt, att denna löneroglering är af behovet påkallad, särdeles då en trägnare tjenstgöring af arméens befäl hädanefter lärer tagas i anspråk; men, såsom i allt fall behöflig och icke föranledd af Utskottets förslag om förändrad organisation af arméen, hade den bort upptagas särskildt, för att icke läggas på sjelfva organisations-förslaget.

Den knappa tid af en plenifri eftermiddag, som varit mig tillmätt för afgifvandet af denna reservation, torde få gälla såsom ursäkt, att jag icke hunnit inhemta kännedom om och således icke här kan meddela beloppen af de sist antydda posterna.

Skulle Kamrarne anse de här ofvan af mig föreslagna utvägar till besparing förtjena att tagas i öfvervägande, hemställer jag:

§ 6 att Kamrarne ville återremittera denna §, som upptager nummerstyrkan af värfvadt infanteri och kavalleri.

Under åberopande af de skäl, som jag i det föregående anført för ett skyndsamt vidtagande af allvarliga åtgärder för fäderneslandets försvar, vågar jag vidare tillstyrka:

§§ 9, 10 att Kamrarne ville för sin del redan vid innevarande riksdag antaga Utskottets förslag i dessa §§, angående utvidgandet af den allmänna värneplikten.

Äfvensom jag i sammanhang härmed och i öfverensstämmelse med Herr Hedhunds förslag i dess motion N:o 22, vågar föreslå:

§ 10 litt. c. att Kamrarne ville i underdånig skrifvelse anhålla att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga lämpliga åtgärder för militärisk organisation af den föreslagna landstormen och för dess uppmanande till frivilliga vapenöfningar.

Slutligen tillåter jag mig vördsamt förorda, att Riksdagen ville så till vida särskilja öfriga föremålen för den af Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen.

§ 22 att Riksdagen i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes aflåta nädiga förslag:

dels vid nästinstundande riksdag i de delar, som afhandlas i §§ 1, 2, 5, 8, samt 11 till och med 21;

dels så snart ske kan och om möjligt vid 1869 års riksdag i de delar, som afhandlas i §§ 3, 4 och 7.

Af Herr *J. Ericson*: "Förutom vid åtskilliga, jemförelsevis mindre viktiga punkter i Utskottets Betänkande har jag vid Utskottets beslut att i förslaget till infanteriets organisation upptaga en kader af jemväl *trupp*, varit af olika mening, i det jag anser att denna kader endast bör bestå af befäl.

Då emellertid, för det sannolika fall att vid ett försvarskrig mot en öfverlägsen fiende, krigsreserven kommer att operera på sjelfständiga afdelningar, uppstår här alltid brist på befäl och om man äfven antager att denna brist kan i någon mån, hvad officerare och underofficerare vidkommer, afhjelpas derigenom att i krigsreservens åldersklasser alltid finnas att tillgå de män, hvilka som befäl uttjent sina beväringår, så saknas dock helt och hållet den viktiga del af befalet, som man kallar det lägre underbefälet.

Infanteriets befäl bör derföre, enligt mitt förmenande, vara så talrikt i de lägre graderna att det icke allenast är tillräckligt för den större krigsfotens 90 bataljoner, utan att äfven i behofvets stund krigsreserven kan härifrån tilldelas tillräckligt underbefäl. Då emellertid arméen och krigsreserven skulle tillhopa bilda omkring 150 bataljoner, erfordras ungefär 12,000 korporaler och denna styrka, jemte nödigt antal officerare och underofficerare för den egentliga arméen, är således den kader jag anser att Utskottet borde föreslagit för infanteriet. Att ytterligare, såsom Utskottet gjort, tillägga 12 å 13,000 man *stamtrupp*, anser jag icke allenast onödigt, utan äfven i flera hänseenden skadligt, ty, utom den betydligt ökade kostnaden, som dessa 13,000 mans underhåll och öfning kommer att medföra och som med säkerhet kan anslås till 2 millioner årligen, kan jag icke föreställa mig att på en styrka af cirka 80,000 man, som infanteriet, organiseradt på den större krigsfoten, skulle komma att utgöra, dessa 13,000 man, således endast en af sex, skulle i någon nämnvärd mån öka arméens duglighet i striden, men deremot kan jag icke frigöra mig från den föreställningen, att denna lilla *stamtrupp* skulle under freden omfattas med mesta intresset och måhända afleda uppmärksamheten från den egentliga arméen, beväringen.

På grund af ofvan i korthet anförda skäl får jag föreslå, att Riksdagen, med underkännande af Utskottets förslag i denna del, måtte i skrifvelsen till Kongl. Majt uttrycka den åsigt:

att infanteriets kader bör bestå af nödigt antal officerare, underofficerare och korporaler för arméen på den större krigsfoten samt dessutom så stort antal korporaler, som erfordras för krigsreservens bataljoner, då dessa mobiliseras."

Af Herr *S. A. Hedlund*: "Till Utskottets Betänkande får jag afgifva det särskilda, korta yttrande: att jag icke funnit anledning frångå de grunder till ett rätt ordnande af Sveriges landtförsvar, som jag i min motion vågat framställa."

Af Herr *G. Bjerkander* mot 3dje punkten: "Genom ett obetingadt antagande af detta förslag, skulle den nya Representationen, i stället för att godtgöra fordna tidens orättvisor, endast godkänna hvad dess Konungar och Ständer under seklernas lopp mot folkrätten brutit.

Sedan Utskottet i sina motiver omtalat, hurusom indelningsverket tillkommit i stället för de fordna utskrifningarne, och hurusom beväringssinrättningen var satt i stället för skyldigheten att under krig ersätta lidna förluster, erkänner Utskottet att, "i samma stund beväringen afser något mer än denna ersättning under krig, och om den omedelbart vid krigets början skall införlifvas med aktiva

arméen samt därför underkastas ökade öfningar, då måste man medgifva att klågomålen icke sakna rättslig grund“. — Så långt är jag med Utskottet ense, men icke längre. — Utskottet fortfar nemligen: — “fastän derjemte bör ihågkommas, att Rikets Ständer frivilligt åtagit sig den ökade bördan, samt att deras rätt att göra detta, äfven om detta skett i strid med äldre öfverenskommelser, ej lär kunna bestridas“. — Men det är just detta som jag vågar bestrida. — “Svenska folkets urgamla rätt att (genom Rikens Ständer) sig beskatta“, huru ofta den än blifvit missbrukad, har dock aldrig tillerkänts den utsträckning, att dessa “Ständer“ fått ändra emellan Regeringen och folket ingångna kontrakter utan kontrahenternas hörande; och när dertill kommer, att just den *fjerdedel* af dessa “Ständer“, som representerat allmogen, aldrig “frivilligt åtagit sig den ökade bördan“, utan blifvit dertill tvingade af de *tre fjerdedelarne*, som i denna börda knappast deltagit med ett finger, då tror jag mig ega goda skäl för mitt bestridande, och dessa stärkas ännu mer derigenom, att ingen enda af de *tre fjerdedelarnes* privilegier, churu hvilande på lösare grund än ingångna kontrakter, någonsin kunnat upphävas utan deras samtycke.

Nu har Utskottet, i konsekvens med dessa sina uttalade åsikter, föreslagit, att rust- och rothållarne, för att blifva befriade från bördan af manskapets anskaffning och aflöning, skola erlägga en, som det heter: “rättvis och billig aflösning“; — således köpa sig fria från *en* börda, för att kunna påläggas en vida tyngre. — Den borda de nu bära, vore, churu besvärlig, mindre att beklaga sig öfver, såvida icke de allt mer och mer utsträckta beväringssvapenöfningarne, i strid mot upprättade kontrakter, kommit dertill; och jag tror att de eljest skulle vara bättre belåtna med att bibehållas vid dessa kontrakter om fäderneslandets väl det medgäfvde; men då nu så icke är, måste de egna fördelarne vika, dock endast med det vilkor, att kontrakterna upphävas utan någon annan lösen än den som ligger i den personliga vapenskyldigheten, hvilken är öfverst tillräcklig. — Detta är den enda väg man kan gå, för att komma till ett fullt rättvist mål, och den folkvalda Representationen bör aldrig beträda någon annan.

Det kan vara skäl uti att något närmare granska Utskottets förslag i hvad det rör den nya indelningen, för att kunna göra sig reda för hvart det skulle komma att leda.

Utskottet anför i sina motiver: — “Den jemförelsevis större börda, som härigenom“, (nemligen genom lönernas utgående efter bevillning) i följd af bevillningsförordningens nuvarande föreskrift, skulle drabba löntagare äfvensom städernas inneväanare, torde lätteligen kunna jemkas genom förändrade beskattningsgrunder“. Således skulle sjelfva grunden för bevillningens utgörande komma att ändras till tjänstemännens och stadsinnoväanarnes fördel på landtbefolkningens bekostnad, och dessa sednare få en tillökning i denna skattetitel, ty andra grunder för fyllande af statsbehofven, sedan de ordinarie och extra ordinarie tillgångarne användts, gifvas icke. — Vidare skulle grunden för manskapets fördelning vara folkmängden, hvilken grund dock skulle af Kongl. Maj:t kunna jemkas efter godtfinnande. — Detta kunde måhända icke vara så furligt, ifall kommunerna voro helt och hållet befriade från deltagande i manskapets aflöning; men då Utskottet tillika föreslagit åtskilliga prestanda, hvori dessa skulle deltaga, såsom städja, bostad, jord, etc. då är detta ingalunda en likgiltig sak. — Utom den omständigheten att Kongl. Maj:t kan förlägga en större del af arméen än i den ena landsorten än i den andra, förefinnes inom de särskilda kommunerna med lika folkmängd, stor skillnad i förmögenhet,

hvarigenom en fattig kommun får dela lika tunga med en rik, så väl i aflöningen som fattigvården för afskedadt manskap.

Sedan jag nu i korthet påpekat de oegentligheter, som skulle blifva en följd af Utskottets förslag i hvad det rörer manskapets fördelning och underhåll, vill jag icke vidare inlåta mig i dess detaljer, utan i stället med några ord bemöta de invändningar, som göras mot roteringsbesvärets aflyftande utan lösen.

”Rust- och rotehållarne (säger man) hafva kommit i besittning af sina hemman med de onera de af ålder haft, och deras värde har varit i förhållande derafter. Skulle nu detta onus borttagas utan lösen, så vore det att gifva dessa hemmans innehafvare en present“. — Svar: — De begära icke någon present, utan endast rättvisa. — Hemmanen äro komna i deras ego, med skyldighet att för dem hålla häst och karl till krigsbehof eller blott det sistnämnda, och med rättighet att emot detta åtagande vara befriade från personlig krigstjänst, ”de, deras barn och folk, som till gårdarnes kultur och bruk erfordras“. Så lyda kontrakterna. Vill man låta dervid förblifva, så äro rust- och rotehållarne icke befogade att klaga, men i samma stund rättigheten dem bestrides, i samma stund bestrida äfven de skyldigheterna. Detta bör vara klart för hvar och en som vill begripa det. — Här af följer: att, sedan man nu kommit till insigt deraf, att fäderneslandet icke kan försvaras med mindre hvarje dess manliga individ måste deri deltaga och för detta ändamål öfva sig i full vapenfärdighet, det är nödvändigt att upphäfva dessa kontrakter, för den allmänna välfärdens skull; men icke skola kontrakternas innehafvare derfore offra mera på fäderneslandets altare än andra medborgare.

”Alla öfriga samhällsklasser, säger man, få en förökad tunga derigenom att manskapet underhålles af Staten. Visserligen: — dessa hafva icke haft någon tunga förut, och den de nu få är gemensam för alla, just derfore att försvaret nu kräver större offer än förut. — Vore icke detta förhållandet, så kunde man låta förblifva vid hvad det är. — Skattejordsegarne få i allt fall brorslotten af försvarsväsendet. Det har hittills endast varit fråga om manskapets underhåll; öfvergår man nu till befålet, så frågas hvilka det är, som hufvudsakligen få aflöna detta, om icke skattejordsegarne genom sina grundräntor och kronotionde? — Nu är det visserligen fråga om att dessa skulle få aflösas, churu detta ännu icke är afgjort, men om också detta skulle beviljas på så pass drägliga vilkor, att skattejordsegarne derpå kunna ingå, så blefve det åtminstone icke någon present. — Skulle bördan af försvarsväsendet, såsom rättvist vore, fördelas lika på alla, så skulle dessa räntor efterskänkas; först då kunde man säga, att alla bidroge lika till fäderneslandets försvar, endast härvidlag kunde ordet ”present“ vara på sin plats; men för att visa, att det ingalunda låge någon obillighet uti att fordra en sådan present, utan tvärtom mycken billighet och rättvisa, behöfver man blott erinra sig hvilka presenter, som andra samhällsklasser under de sednare åren erhållit. — Så fingo t. ex. bergsbruksegarne vid 1853 års riksdag hammarskatten borttagen. Så fingo vid 1856 och 1859 årens riksdagar embets- och tjänstemännen en förhöjning i sina löner, hvartill ingen rättighet kunde åberopas; och så fingo qvarn- och sågverkegarne vid 1863 års riksdag sina grundskatter efterskänka; och det vore nu full konsekvens, om också jordegarne någon gång finge en present. Det allmänna förlorar aldrig derpå att skattebördorna jemnas, ty i samma mån som detta sker, tilltager välmågan och Staten får sin fyllnad genom den högre bevillning, som egenomarnes förbättrande medför.

På nu anförda grunder har jag inom Utskottet varit af den mening, att rust- och rotehållsskyldigheten borde upphöra utan lösen, i öfverensstämmelse med

Sven Nilssons motion; och som jag äfven delar de åsigter, som Herr Hedlund i sin motion uttalat, att nemligen den stående arméen bör indragas och allmän folkbevapning i stället införas, ehuru jag icke tror att detta lämpligen kan ske förr, än nationen så småningom hunnit vänja sig i de nya förhållandena och sålunda anses mogen för öfvertagande på egen hand af fäderneslandets försvar, utan att derigenom uppväcka något allmännare missnöje bland befolkningen, så har jag trott, att under denna öfvergångstid manskapet kunde bibehållas på sina rotar emot en skälig ersättning till rust- och rotehållarne af statsmedel, hvilket äfven Sven Nilsson i sin motion antydt; derigenom skedde inga rubbningar i de emellan rust- och rotehållarne å ena och manskapet å andra sidan ingångna kontrakter, utan allt ginge tyst och obemärkt utan några olägenheter, hvilka icke kunna undvikas, om manskapet på en gång skulle bringas i andra lönevilkor, hvarigenom en stor mängd afskedstagningar och legningar af nya måste inträffa. — För Staten skulle det äfven blifva billigare, och utan tvifvel nyttigare för manskapet att bibehållas vid sina torp, der de flesta hafva familjer, än att få sina löner i kontanta penningar, hvarmed många helt säkert skulle komma i sämre vilkor och sålunda blifva en tunga för de kommuner de tillhöra. Antoge man detta förslag, så skulle icke den kostbara och tidsödande utredning, som de föreslagna länskomitéerna måste medföra, behövas, utan i stället skulle då endast rote- och rusthållarne höras t. ex. länsvis, och jag är öfvertygad om att uppgörelse med dem skulle blifva ganska lätt, hvarigenom de utsträckta vapenöfningarne snart skulle kunna taga sin början, till icke ringa båtnad för det mål man söker: — *en tillräcklig och väl öfvad armé.*

Skulle något afseende fästas vid hvad jag nu anført, så blifver det nödvändigt att återremittera Betänkandet till Utskottet, emedan både motiverna och besluten då måste på åtskilliga ställen ändras.“
